

diit in Italiam, agnati pontificis injuriam ulturus. Exercitu Romam adducto, urbiq; admoto, civibus parere recusantibus, Urbem fortiter oppugnat. Aliquandiu acriter resistere Romani, a Crescentio et antipapa spe magna præmiorum animati. At invalescentibus omni ex parte Germanis, cum obsessi rerum penuria laborantes, tantum impetum amplius sustinere non possent, Cæsari portas ultro aperiant, Urbisque deditionem faciunt Crescentio, et antipapa intra molem Adriani dilapsis. Otho cum suis Urbem ingressus, Gregorium decimo, postquam exactus est, mense sedi suæ restituit, rebusque in Urbe depositis, Crescentium cum Joanne antipapa in arce obsedit. Cum vero in longum obsidio traheretur, Cæsar propositis præmiis Germanos, ut acrius incumberent, incendit. Qui impetu quaquaversum facto, arcem denique, ut Ditmarus scribit, expugnant; sævitum in omnes; Crescentius vulneratus captusque, muro præcipitatus est: cujus cadaver post terga boum religatum, ac per paludes, tractum probeque illusum, denique in conspectu Romanorum excelsa trabe suspensum est. Simile supplicium de iis pariter sumptum, qui ex complicibus supererant.

Joannes vero antipapa, jussu Cæsaris, oculis orbatus, ac naribus auribusque præcisus, jumento impositus, toti Urbi, per quam circumducebatur, vectoris sui caudam in manibus tenens, acerbum spectaculum fuit. Tum in Germaniam exsulatum missus, paulo post dolore vulnerum animique mœrore confectus decessit, cum sedisset in Romana cathedra quam invaserat, circiter menses decem. Hic dum adversus Gregorium sederet, legatum misit in Galliam Petrum cardinalem, ut ecclesiam, quam Fulco comes Andegavensis in diœcesi Turonensi erexerat, suo nomine consecraret. Verum ipsa die ad consecrationem præstituta, templum repente corruit, veluti respueret Deus ipsa templa per schismaticum, aut sanctæ sedis invasorem in sui honorem dedicata.

Interim Gregorius, sublatis æmulis, debitæ sedi ac libertati restitutus, inito cum Othone consilio, animum tum ad reformandum stabilendumque Romanæ Ecclesiæ statum, tum ad electionem imperatorum pacifice et absque tumultu in posterum faciendam adjecit, conciliumque episcoporum Romæ eapropter coegit: cujus acta licet perierint, ex fragmentis tamen, quæ deinde reperta sunt, revocantur in lucem quæ perierant. Mentio imprimis hujus concilii Romæ sub Gregorio V habiti exstat

A in rebus gestis S. Adalberti, scriptis ab auctore illius temporis, quibus significatur in hac synodo agitatam fuisse causam S. Adalberti Pragensis episcopi, judicio postulati ab archiepiscopo Moguntino de facienda in sua ecclesia, quam reliquerat, residentia. Quod autem majoris momenti est, ad hoc ipsum concilium referendum videtur, quod de imperatoris electoribus (archiepiscopis scilicet Moguntino, Trevirensi, Coloniensi, tum marchione Brandenburgensi, comite Palatino, duce Saxonie, et rege Bohemie) ab eodem pontifice Gregorio constitutum multorum assertione traditur; siquidem res magni momenti non nisi consultis Patribus, collectis episcopis in synodo fieri consueverunt. Legendus hic venit Platina in Gregorio V, et Baronius tomo X ad annum 996, Bellarminus, et alii; præsertim Jo. Palatius Venetus tomo II Monarchiæ occidentalis, lib. II, cap. 5, ubi late ac solide hanc ipsam quæstionem tractat.

B Sedente Gregorio ad clavum Ecclesiæ, Hungari Christianam fidem amplexi sunt; virique per id tempus sanctissimi vixere, Romualdus scilicet abbas, Bonifacius Russorum apostolus, Othonis cognatus, et Romualdi discipulus; Adalbertus in Prussia martyr; Stephanus Hungariæ rex; Maielus abbas Cluniacensis, et Roswitha sanctimonialis Saxonica, Græce et Latine supra xivm docta.

Obiit vero Gregorius, administrato optime pontificatu (cui biennium supra menses quinque, ac dies 24, præfuit) duodecimo Kalendas Martii anno nostræ salutis 999, sepultus ad S. Petrum in Vaticano, juxta cineres B. Gregorii Magni cujus in Vita æmulator exstiterat, cum hoc sequenti adhuc exstante epitaphio.

Hic, quem legit humus, oculis vultuque decorum,
Papa fuit Quintus nomine Gregorius.
Ante tamen Bruno, Francorum regia proles,
Filius Othonis de genitrice Judith.
Lingua Teutonicus, Yuan, ia doctus in urbe.
C Sed juvenis cathedram sedit apostolicam.
Ad binos annos, et menses circiter octo [quinque],
Ter senos Februo connumerante dies.
Pauperibus dives, per singula Sabbata vestes
Divisit, numero cautus apostolico.
Usus Francigena, Germana, et voce Latina,
Instiuit populos eloquio triplici.
Tertius Otho sibi Petri commisit ovile,
Cognatis manibus unctus in imperium.
Exiit et postquam terrenæ vincula carnis,
Æquivoc[i]t. e., Gregorii M.] dextro substituit lateri.
DECESSIT. XII KAL. MARTII CMXCIX.

GREGORII PAPÆ V

EPISTOLÆ ET PRIVILEGIA.

I.

GREGORII PAPÆ V EPISTOLA AD WINIZONEM ABBATEM.
(Anno 996.)

[Apud Ughelli, *Italia sacra*, tom. III, col. 618.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei dilectissimo in Christo Domino, filio WINIZONI, venerabili abbati sancti Salvatoris, sito in comitatu Clusino territorio monte Amiato; tibi videlicet tuisque successoribus, in perpetuum in Domino salutem.

Quoniam semper sunt concedenda, quæ rationaliter et congrue a fidelibus petuntur, ob devotio-

D nem pii conditoris nostri oportet nos in privilegijs præstandis nostram nullo modo denegare munificentiam. Igitur quia vestra dilectio nostræ sublimitatis apostolatam humiliter rogavit, quatenus prædictum monasterium sancti Salvatoris institutum in supra nominato comitatu, et territorio privilegijs apostolicæ sedis decoretur, ut sub dictione juris sanctæ nostræ, cui Domino auctore præsidemus, Ecclesiæ institutum nullius alterius ecclesiæ juri vel dictioni submittatur. Pro qua re vestris pijs desiderijs, per hanc nostram auctoritatem, quod postulastis libenter

concedimus. Et ideo cujuslibet ecclesiæ sacerdotem A in præfato monasterio quamlibet jurisdictionem, vel potestatem, sive auctoritatem præter sedis apostolicæ pontificem habere prohibemus, ita ut nisi ab abbate monasterii ejusdem fuerit invitatus, nec missarum solemnitas ibidem omnimodo celebrare præsumat. Hanc denique nostram apostolica auctoritate constituimus, ut nulla alia magna seu parva persona eidem vero monasterio, sive inferius in servis videlicet, vel in famulis, aut etiam in servis, vel ancillis, necnon etiam in liberis, vel in cunctis rebus ad id pertinentibus, videlicet, in casis et possessionibus quoquomodo aliquam molestiam inferre præsumat. Pariterque concedimus et confirmamus eidem sancto monasterio primitias, vel decimas de suis hominibus sive de præceptalibus, atque sacrum B baptismum liceat celebrari in ecclesia S. Benedicti, et in ecclesia S. Mariæ in Lamule, sicut concessum est a partibus regum per præcepti paginam, quidquid ibidem contineri videtur, vel si quid ab antecessoribus nostris pontificibus sanctis, scilicet Stephano, Adriano, Joanne, Formoso, vel ab aliis antecessoribus nostris pontificibus eidem monasterio concessum est, totum hoc in integrum apostolica auctoritate vobis vestrisque successoribus concedimus et confirmamus. Chrisma quoque et oleum sanctum, a quacunque ecclesia voluerit, vel potuerit licenter accipiant, statuente apostolica censura præcipimus ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, castaldus, vel aliquavis magna seu parva persona, ullum districtum in aliquibus castris ipsius manum C habere, vel judicare, seu aliquid placitum tenere audeat, nisi ab ipsius monasterii abbate invitatus fuerit. Hoc quoque apostolica auctoritate præcipiendo sancimus, ut neque episcopum, vel alium quemquam de ordine clericorum, ecclesias, parochias, cellas, vel prædia, vel quæcunque loca, seu res præfati monasterii auferre aut abalienare quovis modo præsumat, aut quamlibet controversiam, sive injuriam, seu aliquam damni jacturam in rebus, possessionibusve, vel in nullis utensilibus, sive ornamentis, prædicto monasterio inferre audeat. Hæc omnia, quæ superius memorata sunt, videlicet decimas, primitias, oblationes ad sæpe dictum monasterium pertinentes, necnon et baptismum, et chrisma, et oleum, tibi, dilecto filio, Winizoni ab- D bati, tuisque successoribus in perpetuum a presenti nona indictione per hanc nostri privilegii paginam apostolica auctoritate confirmamus, atque concedimus secundum prædictum modum, ob hoc præcipue, ut in eodem monasterio pro stabilitate regni gloriosissimi imperatoris nostri Othonis tertii, et

(1) Anno Christi 996 Herluinus Cameracensis episcopus Romæ a Gregorio V pontif. max. ordinatus, cum in Romana synodo de iis qui Ecclesiæ suæ bona invaserant, conquestus esset, Gregorius privilegii Ecclesiam illam communit, invasoresque excommunicavit. Cujus rei mentionem, et Gregorii litteras habet Baldrici episcopi Noviomensis Chronicon lib. 1, cap. 3: «Exin, inquit, habita inibi synodo cum imperatore, papa residente cum episco-

pro nostra anima, nostrorumque antecessorum, seu successorum pontificum devota sine intermissione fiat oratio. Denique statuimus ut dum abbas de hoc sæculo migraverit, neque rex, neque dux, neque marchio, neque episcopus, neque comes, neque ulla alia persona ibidem abbatem ordinare præsumat; sed congregatis in unum cunctis ejusdem monasterii fratribus, ex communi consensu, Dei providentia, qui dignus hoc honore visus fuerit, ex propria congregatione abbatem ibidem ordinare. Si quis autem, quod non optamus, temerario ausu contra ea, quæ ab hac nostra auctoritate pie et firmiter per hoc nostrum privilegium deposita sunt, contraire tentaverit, vel hæc, quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dicti monasterii statuta sunt, refragari, aut in quoquam transgredi præsumperit, sciat se auctoritate Dei, et beati Petri apostoli, et trecentorum decem et octo Patrum sanctorum anathematis vinculo inmodatum, cum diabolo et ejus atrocissimis pompis, atque Juda traditore Domini nostri Jesu Christi æterni incendii supplicio concremandum, nisi quod male peccavit, digne correxerit. At vero, qui pio intuitu custos, et observator exstiterit hujus nostri apostolici privilegii hanc confirmationis benedictionis gratiam a misericordissimo iudice Domino nostro, vitamque æternam cum omnibus electis Dei consequi mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

Scriptum per manus Petri regionarii notarii, et scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Maio, C indictione suprascripta nona. Bene valete.

Data vi Kal. Junii per manus Joannis episcopi sanctæ Albanensis Ecclesiæ, et bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis, et indiction. ix, anno pontif. D. Gregorii summi pontificis, et universalis E. PP., anno primo, imper. D. Othone a Deo coronato, magnoque anno primo mense Maio, et indict. suprascripta subscripsit.

Theobaldus episcopus S. Bellitrensis Ecclesiæ.

Petrus, episcopus S. Prænestin. Eccles.

Azzo, episc. S. Ostiensis Ecclesiæ.

Abbo, archidiaconus sanctæ Rom. Ecclesiæ.

Crescentius, ablatiarius sanctæ Rom. Ecclesiæ.

Amico vir vener. presbyter, et card. sanctæ Rom. Ecclesiæ.

II.

GREGORII PAPÆ V PRIVILEGIUM PRO ECCLESIA CAMERACENSIS (1).

(Anno 996.)

[Apud Mansi *Concil.* XIX, 248]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis, abbatibus, presbyteris, cum de necessariis Ecclesiæ negotiis satis tractaretur, Herluinus episcopus surgens, populatores suæ parochiæ cum gravitate querimoniæ indicavit. Sed et quod nuper opes sui antecessoris, ut præmisimus, a Walthero et ab aliis devastatas repererit, in medio proclamationem extulit. Unde papa confirmante, imò episcopis, abbatibus, cunctis quoque qui ibi residebant, assentientibus, etc.

cto filio HERLUINO, sanctæ Cameracensis Ecclesiæ antistiti, suisque successoribus in perpetuum.

Curæ pastoralis officium, summæ sedis dignitas, qua nos, licet indigni, utimur, compellit nos non solum nobiscum manentia, verum etiam longe posita sanctæ Dei Ecclesiæ mysteria, Christo annuente, vigilantî sollicitudine custodire et gubernare. Quoniam vero, sicut omnibus pene notum est, interveniente hac re quæ inter Arnulfum Remensis Ecclesiæ archipræsulem, et Gerbertum invasorem ejus, excrevit, idem prædictus Herluinus præsul, illorum odiis, Remis canonico more consecrari nequivit, ejus consecratio ad apostolicam sedem usque ad nos haud injuste pervenit. Quem consecrantes, lacrymabilem ab eo querimoniam audivimus, scilicet quod tempore antecessorum suorum idem episcopium multipliciter a malignis hominibus deprædatum sit. Unde et nos humillime imploravit ut nostra apostolica auctoritate aliquod ei subsidium contra inimicos sanctæ Ecclesiæ daremus. Cujus precibus annuentes, per istud nostræ apostolicæ auctoritatis privilegium sancimus ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, seu aliqua magna vel parva persona, dehinc prænominatæ Ecclesiæ loca invadere seu deprædare præsumat. Quod si præsumperit, sciat se a nobis, Christo auctore ac B. Petro apostolo, anathemate illigatum, quousque prædictæ sedis antistiti satisfecerit, vel, Romam veniendo, se ibidem purificaverit. Hoc quoque nobis similiter intimatum est, quod obeunte episcopo vel cæteris sacerdotibus prædictæ sanctæ Cameracensis Ecclesiæ, aliqui diabolico repleti spiritu soleant res ecclesiasticas, quas vel episcopus, sive etiam sacerdotes reliquerint, diripere ac devastare. Quibus itidem apostolica censura ne hoc amplius agere præsumant interdiximus. Quod si fecerint, cujuscunque sunt ordinis vel dignitatis, sciant se anathematis vinculo percussos, quousque hoc digna satisfactione correxerint. Illud quoque magnopere præoptamus ut fratres in cœnobio ejusdem ecclesiæ commanentes, cunctæque congregationes ad eam pertinentes, quidquid juste ac legaliter possidere debent, sine aliqua diminutione firmiter teneant atque possideant, ut temporalibus præsiidiis sufficienter adjuvi sine murmuratione, sempiterna fiducialius appetere valeant. Insuper eidem Herluino episcopo suisque successoribus in perpetuum per hanc nostri præcepti paginam concedimus et confirmamus ut nullus dux, marchio vel comes, seu alia quævis magna vel parva persona, aliquem districtum, sive judicium vel aliquod placitum in aliquo loco sæpe nominati episcopii tenere audeat, nisi ab ejusdem sedis episcopo licentiam acceperit vel invitatus fuerit: sed liceat sibi de suis quemcunque voluerit, ad id officium peragendum ordinare. Si quis autem, quod non optamus, hujus nostri apostolici privilegii violator exstiterit, sciat se cum Juda traditore et apostaticis angelis æterno igne concremandum. Qui

(2) Suspectum. JAFFE.

PATROL. CXXXVII.

A vero curator et observator fuerit, benedictionem et gratiam, et indulgentiam peccatorum suorum ac vitam æternam a Christo Salvatore nostro consequi mereatur. Amen.

Scriptum per manus Petrisgionis notarii et scriptoris sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Maio et indict. nona. In Christo bene valete. Anno i pontificatus domni Gregorii summi pontificis et universalis Ecclesiæ papæ, imperii vero domni Ottonis Tertii imperatoris anno undecimo.

III.

(2) DIPLOMA GREGORII PAPÆ V WERINFRIDO ABBATI CONCESSUM.

(Anno 996.)

B *Confirmat omnes monasterii possessiones, jusque eligendi abbatis, primum ex Stabulensi, deinde ex Malmundariensi cœnobio.*

[Apud Marten., *Ampliss. Collect.* II, 52.]

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. GREGORIUS episcopus servus servorum Dei WERENFRIDO religioso abbati salutem et apostolicam benedictionem.

C Tum summæ apostolicæ dignitatis apex in hoc divini roboratus nitore dignoscitur præfulgere, si in acquirendis Dei laudibus sui impensius studebit laboris exhibere certamen. Ob hoc debita nos ejusdem apostolicæ pastoralis compellit sollicitudinis cura, quæque ad stabilienda piorum pertinere dignoscuntur locorum ubertim promulgare, et apostolicæ institutionis censura confirmare. Igitur quia postulasti, frater, a nobis, quatenus monasteria a venerabili Patre Remaço in honore sancti Petri constructa, id est, Stabulaus et Malmundarium, sita saltu Arduennensi, privilegio nostræ auctoritatis muniremus, et quia justa visa est nobis petitio tua, assensum tibi præbemus per hujus nostri privilegii constitutum, et roboramus apostolica auctoritate, atque decernimus secundum antiquorum edictum regum, id est, Sigiberti, Chludovei et Dagoberti, qui et eorum constructores fuere monasteriorum, nec non et imperatorum Karoli, Ludovici et Ottonis Augustorum, ut loca determinata, vel villæ, aut possessiones, quæ ab ipsis imperatoribus ipsi sancto sunt traditæ, et per eum utrisque ecclesiis divisæ. usibus deserviant monachorum, nullique liceat advocato, vel in placitis, aut casticiis, ea infringere; quod percutimus æterno anathemate. Præterea sancimus, sicut ab ipsis imperatoribus est definitum, ut utrinque in unum e duobus monasteriis confluentibus monachis habeant sine simulatione, sine exceptione personæ, sine respectu pecuniæ, secundum sancti Benedicti regulam, abbatem eligendi liberrimam optionem, ea tamen præponderante ratione, Malmundariensium pace, ut quia beatus Remaclus utriusque monasterii constructor, et Tungrensium antea episcopus et pastor, maluit in altero eorum, id est Stabulensium, locum sepulturæ sibi eligere, ipsi primam electionis obtineant viam, si aoud eos melior meritis et probabilior inve-

niatur. Sin autem non illic, sed Malmundarii reperiatur utriusque loco præficiendus, ab eo potius quam ab externis assumptus intromittatur. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu præsumperit his quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dictorum monasteriorum statuta sunt refragare, aut hæc in quoquam transgredi, sciat se anathemate innodatum, atque cum diabolo et ejus atrocissimis pompis, atque Juda traditore Domini nostri Jesu Christi tartari incendiis concremandum. At vero si pio intuitu observator et custos ductor fuerit, hujus nostri apostolici constituti, ad cultum Dei respicientis, misericordiam a misericorde Deo nostro multipliciter consequatur, et beatæ vitæ possessor effici mereatur.

Scriptum per manum Joannis notarii regionarii atramentarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ, anno Dominicæ incarnationis 996, indictione IX, mense Junio, die II. Bene valete.

IV.

GREGORII PAPÆ V BULLA PRO MONASTERO S. MARTINI
TURONENSI.
(Anno 996.)

[Apud Mabill., *De re diplom.*, p. 659.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, omnibus fratribus in monasterio sancti Martini viventibus, OTTONI scilicet decano eximii gregis beati Martini patroni nostri.

Innotuit satis profecto digne auribus nostris qualiter idem grex nunc usque degerit, atque privilegia tam regalia quam præcessorum nostrorum domni Adeodati atque Nicolai habuerit, ut, seposita potestate episcopali Turonicæ urbis, quidquid in supra facto grege disponendum erat, sive regendum aut corrigendum, abbas ejusdem monasterii cum suo præposito, necnon decano cæterisque probatissimis viris, sub sua tenuerit ditione. Ob hoc pergrandis nos eonstringit sollicitudinis cura quæque ad stabilitatem pertinere dignoscuntur locorum ordinare nobilium. Ideo secundum antiquam consuetudinem eidem venerabili loco apostolicæ institutionis censura confirmari a nobis deprecatur, quatenus privilegia quæ a prædecessoribus nostris sanctæ recordationis, domno scilicet Adeodato atque Nicolao firmata esse constant, in isto tempore nostra apostolica eidem loco auctoritate demum confirmarentur. Idcirco vestris annuentes votis, prælatorum Patrum institutionum decreta prorsus apostolicis infulis sancimus, simulque eadem roboramus apostolicam sequendo normam. Quapropter auctoritate beati Petri apostolorum principis fulti, decernimus condito monasterio vestro statuente prorsus omnia quæ usque nunc sunt, et ut liceat ibidem habere episcopum sicut a priscis temporibus fuit, per ejus prædicationem populus, qui a diversis regionibus devota mente quotidie ad sancta ejusdem confessoris Christi monasterii limina concurrunt, remedia percipiat a Creatore animarum. Et quando episcopus sancti præfati loci de hoc sæculo migraverit, et alius ab abbate necnon eadem congregatione

A religiosus electus fuerit, sine qualibet controversia, ne prolongitudo itineris obsit, a vicinis episcopis, sicut mos exstitit, ordinetur. Et si, quod absit, aliquo livore infecti atque invidia ordinandi distulerint, hac licentia sive privilegii jure revocati, per institutionem hanc apostolicam cum testimonio abbatis sui et clericis propriis eorum manibus decretum hoc subscriptum ferentibus sine dilatione ordinetur pro consuetudine, ut lumen quod ibidem hactenus tanto tempore per episcopi prædicationem claruit, illis temporibus non minoretur omnino aut, quod nefas est, exstinguatur. Neque episcoporum metropolitanus de præfato venerabili monasterio in cellulis ejusdem ecclesiæ, sive titulis, seu oratoriis ditioni ipsius constitutis, aut ordinationes facere, sive pro chrismate conficiendo venire atque exquisitare, agere, aut distringere, vel ad se presbyteros convocare, nec ullus episcopus altaria eorum ecclesiarum sine eorum consilio vendere præsumat, sed per hanc auctoritatem privilegii nostri episcopus ex ipso venerabili monasterio canonice curam pastorem et sollicitudinem ministerii sui in prælatis adjacentibus, vel subjicientibus nominatis venerabilibus locis habeat. Et quæcunque emendanda et corrigenda sunt cum consensu abbatis sui canonica institutione et secundum ordinem cuncta peragat. Si vero quælibet discordia inter vicinos episcopos, seu episcopum præfatum, quod non optamus, orta fuerit, nullus audeat abbate minime annuente sæpius nominati monasterii episcopum distringere vel in qualibet C judicare parte. Quod si abbas ejus monasterii nullo modo valuerit inter eos sententiam delimitare, nostris apostolicis eveniant obtutibus concordia reformandi. Igitur regalis munificentia edicto, simulque votis et precibus tot fidelium annuendo statuimus, et hujus sanctæ apostolicæ sedis decreto firmamus ut, sicut hujus præcepti series continet, ita decanus, sacerdotes aut clerus ejusdem monasterii res omnes sibi munere regio concessas cum universitate suorum appendiciorum perpetuo possideant integerrime, ita ut nullius potestatis vir quidquam exinde de eorum dominio vel possessione præsumat auferre, in quo misericordiae suæ beneficium regia dignitas fratribus, in eodem cœnobio beati Martini morantibus, largiri disposuit. Statuentes apostolica censura sub divini D judicii obtestatione, et anathematis interpositionibus, ut nullus unquam nostrorum successorum pontificum, aut qualibet dignitate præditus potestate, vel alia quæcunque magna parvaque persona præsumat contra hoc nostrum apostolicum privilegii præceptum agere. Potius autem firmissimum atque stabile eum ejus temporibus decernimus permanendum. Si quis autem quolibet tempore, quod nullomodo credimus, hujus decretum privilegii apostolica auctoritate firmatum in toto, vel in parte temerare tentaverit, suæ præsumptionis digna emendatione minus correxerit, sciat se auctoritate domini mei beati Apostolorum principis Petri anathematis vinculo esse innodatum et a regno Dei alienum, atque cum:

diabolo et ejus atrocissimis pompis æterno incendii A supplicio deputatum, et perpetuæ condemnationis summissum. At vero qui observator et custos hujus nostri apostolici privilegii exstiterit, benedictionis gratiam vitamque æternam a misericordissimo Domino Deo nostro consequi mereatur.

Scriptum per manus Petri notarii et scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ; in mense Septembri et indictione decimia.

Datum III Kal. Octobris per manus Joannis episcopi et bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno donni Gregorii V, papæ primo, imperante domno tertio Ottone, a Deo coronato, magno imperatore, anno primo.

V.

ECCLESIAE S. PROSPERI CONSECRATIO.

A Gregorio V anno 997 facta, cujus munificentie monumento appositi sunt parieti ecclesiæ sequentes versus.

[Apud Ughelli, *Italia sacra*, tom. II, pag. 270.]

Teuzo præsentem fundavit episcopus ædem,
Ad decus et sancti instituit Prosperi.
Cujus ad hanc semper veneranda transtulit ossa,
Cum papa quinto nomine Gregorio,
Forte Ticinensem qui tunc pergebat ad urbem,
Concilii sacri causam habiturus ibi.
Pontificem..... multaque turba secuta,
Suscepit Teuzo quos pater hospitio;
Venerat antistes junior et ipse Joannes
Sede Ravennali dexter abiturus ibi.
Cum quibus a dicto primo Teuzone rogatus,
Hoc per se templum reddidit ipse sacrum.
Tot simul ac tantis domus sacrata patronis,
Corpus est positum hic, Prosper alme, tuum.
Cum quo Venerii simul ossa levata beati,
Hujus in ecclesiæ condita sunt latere.
Sunt hæc, dante Deo, dum tertius imperat Otho,
Atque Kalendarum facta nova [*leg. nono*] Februi.

VI.

GREGORII PAPÆ V PRIVILEGIUM PRO ECCLESIA RAVENNATE.

(Anno 997.)

[Coquelines, *Bullar. privileg. ampl. Collect. I*, 292.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, reverendissimo et sanctissimo confratri nostro JOANNI archiepiscopo sanctæ Ravennatis Ecclesiæ, et per eandem sanctam Ravennatem Ecclesiam ejus successoribus archiepiscopis in perpetuum.

Quoniam omnium sanctorum Dei ecclesiasticorum status a beatorum apostolorum principis Petri doctrinis provehitur, et ad ejus fulcimen lapsæ, quæ sunt, resolidantur, oportet merito sanctam Ravennatem ecclesiam minorationem suæ diœceseos facientem, suarum dignitatum copia carentem, ita cito restitui, ut nomen etiam metropoleos non amittat. Cognoscentes igitur ipsam in omnibus cassatam; convenit ad ejus relevationis statum auxiliatricem nostram porrigere dexteram, quatenus beati Petri apostoli fonte potata, Christo juvante, suis reintegretur honoribus. Et ideo omnium sanctarum Dei

ecclesiarum cultores comperiant, atque fideles, eo quod Joannes archiepiscopus ejusdem sanctæ Ravennatis ecclesiæ suggessit apostolicæ almitati nostræ, quatenus confirmarem ei præcepta, quæ sunt edita in prædita sancta Ravennati ecclesia, et ei ab antecessoribus nostris pontificibus, suis prædecessoribus largitata sunt, atque concessa. Cujus precibus, divino amore, beatique Apollinaris pontificis et martyris Christi succensi, amabilius inclinati confirmamus ei, ac stabilimus in perpetuum, absque aliqua diminutione, secundum priscam consuetudinem prædictæ sanctæ Ravennatis ecclesiæ. Quapropter confirmamus jam tibi Joanni archiepiscopo Ravennati, et per te in prædictam ecclesiam Ravennatem tuis successoribus in perpetuum; itaque confirmamus atque corroboramus monasterium in honorem beati Hilarii constructum in territorio quod vocatur Galicata cum certis affinibus suis situm, cum rebus videlicet omnibus, et omnibus suis juribus, et cum omni judiciali potestate quæ est exhibenda in præscripti territorii incolis, videlicet, ab uno latere prædicti territorii Gollicati, Massa Balneo, quæ est juris sancti Petri, et comitatus Bobiensis, ab alio latere juga Alpium finis Tusciæ, a tertio latere comitatus Populiensis, atque a quarto latere Fagentella percurrente et fluvio Rap..... quatenus tu ipse Joannes archiepiscopus tuique successores in perpetuum habeatis potestatem..... idem monasterium sancti Hilarii..... cum supradicti territorii potestate, et publica functione, prout vobis melius secundum quod..... Ordinandi et disponendi, nostra nostrorumque omnium successorum remota contradictione. Insuper etiam concedimus atque confirmamus, et corroboramus tibi, et per te in prædictam Ravennatensem ecclesiam; tuisque successoribus in perpetuum, Massam, quæ vocatur Fiscalia, cum omni judiciali potestate et publica functione, et cum certis affinibus suis, ab uno scilicet latere Ariell..... transverso, quæ vocatur.....; ab alio latere Deonorum percurrentem in Padum; a tertio latere Padum percurrentem usque ad dimidium fundi, qui vocatur Latus, atque a quarto latere..... percurrentem usque ad fundum qui vocatur Ustuladum; confirmamus quoque omnem judiciariam potestatem in loco et plebe, quæ vocatur cornu cervinum cum certis affinibus suis, tibi, et per te in eandem sanctam Ravennatem ecclesiam tuis successoribus in perpetuum. Insuper confirmamus et corroboramus tibi Joanni archiepiscopo monasteria duo posita intra civitatem Ariminensem, unum fundatum in honorem sancti Thomæ apostoli, alterum in honorem sanctæ Euphemie martyris, cum omni integritate eorum tam intra eandem civitatem, quam extra..... quæ eadem monasteria per donationis paginam vestra ecclesia tenere videtur..... ejusdem ecclesiæ diacono Martini ducis, et Hengleradæ comitissæ..... et præcipue imperatorum tam eadem monasteria quam et alia loca de jure prædicti diaconi, eidem sanctæ vestræ ecclesiæ confirmata in perpe-

tuum, nec non omnes residentes et colonos præfatæ Ravennatis ecclesiæ, tam in comitatu Hadriensi quam in Ferrariense et Comaclense commorantes, ut immunes a bulla publica, et angaria maneat functione; sed jugiter tibi, tuisque successoribus archipræsulibus in perpetuum omnem functionem et angariam exigant, et quod eis ab actoribus sanctæ Ravennatis ecclesiæ fuerit injunctum, verum etiam concedimus et confirmamus vobis... gentes et commorantes in castro..... ut nullam publicam functionem faciat excepto vobis, vestrisque successoribus, ea videlicet ratione præfixa, ut nullus dux, comes, vicecomes; castaldo..... magna parvaque persona præfatis colonis, et residentibus aliquam publicam functionem aut angariam... aut exigant. Sed securi et quieti in omnibus sub vestra tuitione et potestate, ut prædictum est, existant. Simul etiam sancimus ut sancta Ravennas ecclesia cum suis subjectis ecclesiis, sicut beatissima Romana, cui Deo auctore deservimus, Ecclesia, nisi per centum curricula annorum res ipsius excludantur nullatenus. Præterea a flumine Punctari cum Palude Argentæ et omnibus pertinentibus, piscariis, terris; aucupationibus, venationibus, utrasque ripas cum cunctis ædificiis in prædicto flumine sitis, usque ad portum maris nec non portum Volanæ, usque ad locum qui dicitur Cervia, cum omnibus littoribus suis, silvis, qualibusque instrumentis ibi conditis, vobis; vestrisque successoribus in perpetuum confirmamus. Res etiam omnes lapides, et petras tam supra terram, quam sub terram, extra opus in publicis ædificiis positas, vestræ Ravennati ecclesiæ largimur, prout vos vestrique successores ad ejusdem ecclesiæ utilitatem præviderint exercendas, et operandas. Denique concedimus, et confirmamus ut ab aliquo sacerdote Ravennæ degente, aut ex familia ejusdem sanctæ Ravennatis ecclesiæ, per totam Æmiliam atque Pentapolim nullum teloneum, atque portaticum, sive silliquaticum exigatur, aut exposcere præsumatur. Statuentes, atque promulgantes coram Deo, et terribili ejus futuro examine... per hujus nostri apostolici privilegii paginam sancimus; et beati Petri apostolorum principis auctoritate decernimus; tam apostolicæ sedis obtestamur futuros pontifices; quamque qui ecclesiasticas functiones ministraverint, vel etiam magnas parvasque personas, et quispiam cujuscunque sit dignitatis prædita de omnibus supra dictis capitulis, quæ a nobis concessa sunt, vel confirmata, quoquo modo licentiam habeant sæpe nominata loca, in uno adunata, atque specialiter apostolicæ exarationis pagina conjuncta, disjungere, vel uno ab altero alienare. Si quis interea, quod non credimus, temerario ausu, contra ea quæ ab hac nostra auctoritate pie et firmiter per hoc nostrum privilegium disposita sunt contraire tentaverit, aut in quoquam transgredi, sciat se auctoritate beati Petri apostoli anathematis vinculo innodatum, et cum Juda traditore æterni

(3) Ex statuto a nobis Gregorii pontificis electionis non vero xi. Bene enim conveniunt omnia.

A incendii supplicio sit deputatus. Insuper sciat se compositurum auri obrizi lib. xxx sanctæ Ravennatæ ecclesiæ. At vero, qui pio intuitu observator in omnibus exstiterit, custodiens hujus nostri privilegii constituta, ad cultum Dei respiciens, benedictionis gratiam misericordissimo Domino Deo nostro multipliciter et vitæ æternæ particeps fieri mereatur, et cum sanctis omnibus sociatus permaneat.

Scriptum per manum Petri regionarii notarii, et scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Januario et in indictione x (3). Bene valete.

Datum v Kalend. Februarii per manus Joannis episcopi sancti Albanensis ecclesiæ, et bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis, anno pontificatus domni Gregorii papæ primo, imperii autem domni tertii Ottonis imperatoris augusti; anno primo in mense Januario.

VII.

GREGORII PAPÆ V PRIVILEGIUM HATTONI ABBATI FULDENSI CONCESSUM.

(Anno 997.)

[Dronke, *Cod. diplom. Fuld.* p. 340.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei.

C Omnium fidelium præsentium videlicet ac futurorum notitiæ pateat qualiter per meritum dignitatis HATTONI Fuldensis Ecclesiæ abbati venerando id quod nostri antecessoris pietas concessit nostra devotio non denegavit. Ideoque quia postulavit a nobis dignum duximus ut ejusdem loci supradictæ ecclesiæ venerabili antecessoris nostri renovando confirmarem concessum. Venerabilis enim antecessor noster illum supradictum abbatem Romæ consecravit eique debitæ subjectionis jugum subeunti concessit cum dalmatica et sandaliis missam celebrare Ad quod animum vertentes, quia specialius aliis suis consimilibus nostræ Romanæ Ecclesiæ famulatur, specialius digniore munere condonari decrevimus. Quare sine omni contradictione nostra auctoritate apostolica concedimus, ut cum dalmatica et sandaliis missam celebret talique pignore nostræ Romanæ Ecclesiæ subjectione præsignetur.

Scriptum per manum Petri regionarii notarii et scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ anno Dominicæ incarnationis nongentesimo [nonagesimo] septimo, mense Febuario, indictione decima. Bene valete.

Datum vii Idus Febr. per manus Joannis episcopi sanctæ Albanensis Ecclesiæ et bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis.

VIII.

EPISTOLA GREGORII PAPÆ V AD OTTONEM IMPERATOREM.

(Anno 997.)

[Apud miræum, *Opp. diplom.* III, 563.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo filio OTTONI Romanorum imperatori Augusto.....

Æquum igitur et dignum judicavimus imperialis honorem regiminis et potestatem apostolica aucto-

die constat legendum esse indict. x prout jacet,

ritate paterne firmari, et de omni bona voluntate et beneficiis cunctis ab imperatoria potestate sacro huic loco concessis dignas Deo gratias dare. Atque ideo quia postulas a nobis qualiter locum et Ecclesiam Aquisgrani palatio bonis ex vestra devotione inchoatum principiis, nostra munificentia confirmaremus et auctoritate.

Et ut etiam bene inchoata principia eo meliore fine uterentur, supradictæ Ecclesiæ concedimus clericorum congregationem catholicorum sublimiter..... et ut regulariter vivant commendamus. Insuper etiam statuimus ac per nostri præcepti paginam, et in convulsum decrevimus in sæpedicta Ecclesia septem cardinales diaconos, et presbyteros cardinales septem, huic Ecclesiæ in eorum ministerio deservire, ea videlicet ratione, ut nullius dignitatis persona super sacrum altare Dei genitricis Mariæ ibidem constitutum missam celebret, præter prædictos septem cardinales presbyteros et archiepiscopum hujus loci et episcopum Leodiensi qui diœcesi præsidet. Et hoc anathemate firmiter corroboramus, etc.

Datum an. 997, mense Februarii, indictione decima, sexto Idus Februarii, per manum Joannis episcopi Ecclesiæ sanctæ Albanensis et bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno pontificatus Gregorii V. papæ primo, regni tertio Ottonis imperatoris (4).

IX.

GREGORII PAPÆ V. EPISTOLA AD WILLEGISUM ARCHIEPISCOPUM MOGUNTINUM.

(Anno 997.)

[Apud Pertz. *Monum. Germ.* III. 694.]

GREGORIUS, servus servorum Dei, dilecto confratri WILLEGISO archiepiscopo et vicario nostro salutem et apostolicam benedictionem.

Decreta enim synodi Papiensis, quibus ego licet indignus subscripsi et una mecum archiepiscopus Ravennas nec non archiepiscopus Mediolanensis cum aliis confratribus, quæso, ducite ad memoriam, et ut hæc ad profectum veniant auxilij operam impendite.

1. Placuit sanctæ synodo ut omnes episcopi occidentales, qui in depositione Arnolphi archiepiscopi fuerunt et certis induciis vocati Papiensem synodum spreverunt et inconvenientes causas ad confundendam synodum per laicalem personam miserunt, ab episcopi officio suspendantur. Adelbero Lodunensis episcopus, qui etiam metropolitanum suum apprehendit et tradidit, ab episcopi officio suspendatur. Auctoritate Julii papæ sancitum est, qui etiam orientales episcopos ad synodum venire spernentes, depositionis reos judicavit; illos vero absque apostolica auctoritate depositos innocentes remanere.

2. Decretum est etiam ut rex Robertus, qui con-

(4) Simile privilegium in ecclesia metropolitana Coloniensi, in qua « nemo præter septem cardinales presbyteros possit divinis mysteriis operari. » Ita

sanguineam suam contra interdictionem apostolicam in conjugium duxit, ad satisfactionem convocetur cum episcopis his nuptiis incestis consentientibus. Si autem renuerint, communionem priventur.

3. Item sancta synodus sancivit ut Neapolitanus invasor, qui illius loci archiepiscopum apprehendere fecit et se in eundem locum per Simoniacam hæresim constitui fecit, nisi satisfaciat, anathematizetur.

4. Constituit etiam ut si quis episcopus, presbyter, aut diaconus, aut clericus, papa incolome et eo inconsulto, aut subscriptionem pro Romano pontificatu commodare, aut pietationem promittere, aut sacramentum præbere tentaverit, aut aliquod certe suffragium pollicitus fuerit, loci sui dignitate et omnium fidelium communionem privetur et anathematizetur. Synodus Symmachi papæ: *Decrevit sancta synodus ut nemo sancti Spiritus donum vendere præsumat, aut pro alicujus episcopi, presbyteri, diaconi, vel alicujus ordinis consecratione pecuniam accipere, et qui dat, et qui accipit, et qui mediator est, anathema sit.*

5. Placuit etiam omnibus ut Gisilharius (5) episcopus, qui contra canones sedem suam dimisit et aliam invasit, in Natale Domini Romam vocatus, ad satisfaciendum veniat; quod si renuerit, a sacerdotali officio suspendatur.

6. Notum vobis etiam facimus, qualiter per communem consensum fratrum, Crescentium sanctæ Romanæ Ecclesiæ invasorem et deprædatorem a gremio sanctæ Ecclesiæ et omnium fidelium communionem segregavimus, et ut unusquisque vestrum in suo episcopatu huic facto assensum præbeat charitative rogamus.

Ego Gregorius sanctæ catholicæ et apostolicæ Romanæ Ecclesiæ præsul subscripsi.

Ego Joannes sanctæ Ravennatis Ecclesiæ archiepiscopus subscripsi.

Landulfus sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ archiepiscopus subscripsi.

Wido Papiensis Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Joannes Albanensis Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Blinwarmund sanctæ Hipponensis Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Sigifredus sanctæ Parmensis Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Joannes Mutinensis Ecclesiæ episcopus. Adam Taurinensis Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Andreas Laudensis Ecclesiæ episcopus. Joannes Januensis Ecclesiæ episcopus.

Constantinus sanctæ Albensis Ecclesiæ episcopus.

Albertus sanctæ Brixensis Ecclesiæ episcopus.

Liutifredus Terdonensis Ecclesiæ episcopus subscripsi.

constituit Leo IX pontif. max. anno 1052.

(5) Merseburgensis et Magdeburgensis.

X.

GREGORII PAPÆ V BULLA PRO MONASTERIO SUBLACENSI.
(Anno 997.)

[Apud Muratori, *Antiquit. Ital.* tom. I, pag. 945.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo ac prudentissimo PETRO presbytero et monacho atque peritissimo abbati venerabilis monasterii sancti confessoris ac patris Benedicti, et sanctæ virginis sororis ejus Scholasticæ, quod ponitur in Sublaco, tibi tuisque successoribus inibi deservientibus vel introeuntibus in perpetuum.

Si semper sunt concedenda quæ piis desideriis congruunt, quanto potissimum ea, quæ pro divini cultus prærogativa esse noscuntur, non sunt omnino neganda, quia sunt a largitoribus non solum poscenda, sed charitatis titulo procul dubio exigenda. Petisii nos igitur quatenus concederemus sive confirmarem tuæ religiositati supradictum tuum monasterium sancti Benedicti et sanctæ Scholasticæ, quod ponitur in Sublaco, cum cellis et cœnobiis, una cum turre et cuncta suppellectilia eorum, una cum specu, ubi beatissimus Benedictus eremiticam vitam duxit, cum omnia infra se et circa se cum criptis, et omnia ædificia humana quæ ibidem nunc sunt; verum etiam et lacum cum piscariis et aquimolis suis, inde exeunte aqua palaneto cum piscariis et aquimolis suis, deducente ipsa aqua in loco qui vocatur Mandra. Item aquimolis et piscariis suis, et pervenit usque in loco, qui cognominatur de Ferrata, omnia in integrum coherentes. Nostra namque auctoritate in vestro monasterio sint confirmata, ut nulla unquam hominum magna parvaque persona audeat in ipsa aqua, quæ vocatur Timida, seu in aqua, quæ appellatur Augusta, vel in aqua, quæ dicitur Bullica, neque in Flumicello, neque in aqua de Roccanellum, neque in aqua, quæ cognominatur Cona, neque in ulla aqua de toto Sublaciano territorio, vel in quolibet de ipsis locis, sine consensu abbatis ejusdem monasterii per nullius argumentum idem aquimolum dedicare. Et qui hoc fecerit, aquimolum ipsum in supradictum monasterium occurrat, et in nostro palatio compositurus existat auri cocti libras duas. Item confirmamus vobis detinendum castellum in integrum, qui vocatur Sublacum, cum omnibus suis pertinentiis vel adjacentiis, cum omni placito et donatione sua, una cum glandatico, et herbatico suo, atque cuncta publica functione, sicuti in nostro palatio annuatim persolvi solet. Seu confirmamus vobis montem in integrum ad castellum faciendum, qui vocatur Augusta; et montem qui vocatur Ceryaria, cum omnibus earum pertinentiis in integrum. Porro et castellum, quod vocatur Arsule, simulque et castellum quod vocatur Anticulum: unumquodque castellum cum ecclesiis, cellis, domibus infra se et deforis, vineis, terris, campis, pratis, pascuis, silvis, salectis, arboribus, pomiferis, fructiferis, vel infructiferis diversi generis, puteis, fontibus, rivis, atque fluminibus, cum aquimolis, nani castanieta et paludibus, cum montibus et colli-

bus, plagis et appendicibus, cultum et incultum, vacuum et plenum, cum omnibus supradicto monasterio seu castellis generaliter et in integrum pertinentibus in territorio Tiburtino et Sublaciano, sicuti per termina designantur atque demonstrantur. Incipiente a porta Imperatoris, unde ipsum flumen redundat, dein deveniente in monte, qui vocatur Romani et recte in Campolongum, recto tramite pergente in Pereto, ubi est ecclesia sancti Petri: inde veniente in Staffile, quæ astat in Camposacro: inde iter agendo et pervenit in arco sancti Georgii, et sic pervenit in monte de Flaontino, de ipso descendente monte, et pervenit in aqua, quæ et Ferrata vocatur; sequente ipsa aqua usque dum eveniat in arco de Aquaferrata, et per ipsam aquam donec suum cursum explicit in fluvium Tiberis: transmeante ipso fluvio, ascendente in monte, qui vocatur Crofeo, qui proprius de tuo est monasterio. Inde per cacumen montium, per conchas vallium, per cavernas petrarum devenit in montibus, qui cognominantur Gemini; et sic descendente in Fenestrelle, et inde perveniente in rivo qui nominatur Trave, et per eundem rivum descendente in alio rivo de Cona ubi dicitur Crucis; ipsaque Cona ascendente in locum qui vocatur Oraru; inde iterum ascendente in monte, qui et Aquaviva dicitur, recte in ponte Terraneo, et per ipsum flumen descendente usque in petra Imperatoris, et inde in monte Romano. Civitas etiam, quæ vocatur Carsoli, cum ecclesiis et domibus infra se in integrum et deforis in diversis vocabulis, villis, vineis, fundis, et casalibus, rivis cum aquimolis, cum omnibus suis pertinentiis et adjacentiis, sicuti vestra antiqua privilegia continent, ita vobis in omnibus sint confirmata, posita infra castro Reatino et Ciculano, et Marsicano territorio. Denique et confirmamus vobis castellum in integrum, quod et Trillano nuncupatur, una cum colle de Ferrari et Monasterellum et Sassa, sive quæ ab aliis vocabulis nuncupantur, cum villis, fundis et casalibus, vineis, et terris, campis, pratis et pascuis et cum omnibus suis pertinentiis, sicuti extenditur usque in Pisciscano.

Et casale in integrum, qui vocatur Ursano et Sambuci cum ecclesia sancti Thomæ in desertis posita, et montem in integrum, qui appellatur Gurdiano, cum fundis et casalibus suis, atque medietatem de loco, qui dicitur Ylice; et locum qui vocatur Castaniola, cum vineis et terris vel omni pertinentia; et in ipso confinio adest monte, qui vocatur Buberano, in integrum cum cæteris vocabulis sive pertinentibus. Iterumque etiam confirmamus vobis castellum, quod dicitur Ampolloni, in integrum cum ecclesiis et domibus infra se per omnia et extra se cum vineis, terris, fundis, et casalibus, vel omnibus eidem pertinentibus castello. Insuper locum, qui vocatur Pentoma, cum suis omnibus in integrum pertinentibus; verum etiam et medietatem de castello divulgato de sancto Pansimo, cum medietate de suis omnibus pertinentiis. Verumtamen et castellum de

Collemalo in integrum. Item et locum, qui et Romani vocatur in integrum: et medietatem de villa, quæ appellatur Papi, una cum fundis et casalibus, vineis et terris; campis, pratis, pascuis, et silvis, salectis, fontibus, ac rivis, cum aquimolis, et cum omnibus pro singulis locis, et vocabulis generaliter, et in integrum pertinentibus. Omnibus jam dictis locis territorio Tiburtino sitæ sunt. At vero et confirmamus vobis vestrisque successoribus cellam sanctæ Barbaræ, quæ est intro civitate Tiburtina, in integrum cum domibus et cellis intra se cum aquimolis suis intro eadem civitate et deforis, cum fundis et casalibus, vineis et terris, campis, pratis, pascuis et silvis, cum omni sua pertinentia vel adjacentia. Sive etiam et infra hujus almæ Romæ confirmamus vobis cellam sancti Erasmi, quæ ponitur in Celio monte, cum domibus, cella vinaria, et fenile, cum hortis et vineis circa se, cum arboribus olivarum, et diversa genera arborum pomiferorum, et cum cæteris vineis et casalibus; scilicet pratum, quod ponitur foris ponte Salario, et casale, quod ponitur Aquario, et alio casale, quod vocatur Quinto; et in Albanense territorio vineæ, quæ sitæ sunt a cripta quæ vocatur..... a Silice Albanense, et in loco, qui appellatur Zinzinni, vel in diversis locis sive vocabulis, ubicunque inveniri vel reperiri possint per quamlibet seriem scripturarum ad ipsum piium ac venerabilem locum pertinentes, sub jurisdictione vestra semper persistent, a præsentis decimæ indictione, et usque in perpetuum vobis vestrisque successoribus abbatibus cum timore regendum ac regulariter disponendum. Convenit reverentiæ vestræ nos implorasse, ut sæpeditum monasterium sancti Benedicti et sanctæ Scholasticæ apostolicæ auctoritatis serie muniamus, et omnia et pertinentia perenni jure inviolabiliter permanenda confirmemus. Propterea flexi precibus tuis per hujus præceptionis paginam statuentes decernimus, ut cuncta loca urbana vel rusticana, id est massas, casales, vel castella, diversa prædia culta vel inculta, quæ ponuntur per loca et vocabula, quæ superius præmissa vel nominata sunt, sicuti a pontificibus, regibus, vel a Deum timentibus in eodem venerabili loco concessa sunt, vel etiam per alias rationes justè inibi advenrunt, sicuti omnia præfatum tuum monasterium detinuit temporibus sanctæ recordationis Gregorii et Zachariæ et Nicolai papæ prædecessorum nostrorum, ita et nunc cum magna securitate quiete valeat pos-

sidere, et tu etiam pro venerabili tuo monasterio vel successores tui abbates, possideant ac detineant, atque jurisdictione in perpetuum fruente defendant, et in utilitatem ejusdem pii loci perenniter proficiant. Pro quo etiam sub divini judicii obtestatione promulgantes decernimus, ut nulla unquam cujusque publicæ altitudinis virorum sive mulierum, vel etiam alia cujuscumque sit dignitatis magna parvaque persona, quomodolibet jurisdictionem exercere in jam dicto monasterio vel in castellis, massis, fundis, et casalibus, prædiis cultis et incultis, vel in aquis, molendinis, et piscariis, vel in aliqua possessione, seu etiam in diversis rebus, ubicunque delinere videmini, nec quidpiam horum ex eodem loco auferre, aut diripere præsumat, neque ullam læsionem, aut contrarietatem malitiæ in ipso beati Benedicti monasterio atque omnibus ut supra annexis eis pertinentibus, quoquo ingenio, aut argumento inferre audeat. Potius autem jure perpetuo in eodem venerabili monasterio, ut superius afflictum est, proficiat, et potestati atque ditioni tuæ, vel omnibus successoribus tuis abbatibus perennis permaneat disponendi atque possidendi facultas. Si quis autem (quod non optamus) temerario ausu contra hujus nostræ apostolicæ præceptionis seriem pie a nobis promulgatam venire, vel litigare tentaverit, sciat se Domini nostri et apostolorum principis Petri anathematis vinculo innodatum, et cum diabolo et ejus atrocissimis pœnis, atque cum Juda traditore Domini nostri et Salvatoris Jesu Christi in æterno igne cremandum, simulque et in voragine tartareoque chaos demersum cum impiis plectendum. Qui vero pio intuitu custodes et obedientes atque observatores hujus nostræ salutiferæ præceptionis exstiterit, benedictionis gratiam et cœlestis retributionis æterna gaudia a justo Judice Domino nostro consequi et vitæ æternæ particeps effici mereatur.

Scriptum per manum Benedicti Scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Septembri, Indictione x.
Bene valete.

Datum iv Kalendas Julii per manus Joannis episcopi sanctæ Albanensis Ecclesiæ et bibliothecarii summæ et apostolicæ sedis, anno, Deo propitio, pontificatus domni Gregorii V summi pontificis et universalis papæ in sacratissima sede beati Petri apostoli, anno primo, indictione x (6).

(6) Ughellius hanc ipsam bullam præ oculis habens, Joannem intrusit in catalogum episcoporum Albanensium ad annum 828, tomo I Ital. Sacra. Sed is fallitur. Non ad Gregorium quartum, sed quidem ad quintum, litteræ istæ (si tamen omni suspitione falsi eas carere putas) pertinent. Neque enim convenit indictioni x annus primus Gregorii IV papæ. Facile tamen error in apographum irrepsisse potuit, ita ut librarius legerit X pro V, quæ litteræ inter se facile commutari possunt, et ad eandem formam fere accedunt. Sed cum e Mabillonii Annalibus atque e Chronico Sublacensi constet anno 997 floruisse Petrum Sublacensem abbatem; et rursus cum

a Ciampinio in Catalog. bibliothecar. S. R. E. atque ab ipso Ughellio in episcopis Albanensibus certiores facti fuerimus eodem anno floruisse Joannem episcopum Albanensem, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ bibliothecarium, res monet referendam esse hanc bullam ad Gregorium V, qui iisdem temporibus cathedram Petri conscendit; et pro Gregorii IV scribendum Gregorii V. Hic autem renuntiatus est pontifex mense Maio anni 996, indictione ix. Ergo in hac bulla alter error occurrerit, atque est scribendum aut anno secundo, aut indictione ix. Interea animadverteris ea verba: *In nostro palatio compositurus existat auri cocti libras duas.*

XI.

GREGORII EPISTOLA AD JOANNEM RAVENNATENSEM ARCHIEPISCOPUM.

(Anno 997.)

Placentinam ecclesiam restituit, Monteferetranam subjicit.

[Apud Mansi, *Concil.* tom. XIX, col. 200.]

Dilecto filio Joanni S. Ravennatis Ecclesie archiepiscopo venerando, tuisque successoribus archiepiscopis in perpetuum.

Divinae remunerationis premia, et bonae actionis nostrae labores ab aeterna manu optate fructificari sperantes, dignum duximus omni divinae servitutis obsequio hilari mente impendere famulatum, maxime in restaurandis ecclesiis, quas ab antecessoribus nostris ad divini usum servitii dicatos conspeximus. Quapropter considerantes etiam universas haereses in sancta catholica Ecclesia miserabiliter ortas, dignas resecuri S. Ravennatis Ecclesiae, tibi Joanni ejusdem ecclesiae venerando archipraesuli, tuisque successoribus in perpetuum, paterno amore subvenimus. Placentinam ecclesiam injuste tibi a meo antecessore ablatam, et contra canones sub nomine archiepiscopatus locatam, tibi tuisque successoribus refutantes in perpetuum. Insuper etiam a nostro apostolatu postulastis quatenus pro omnipotentis Dei amore, mercedequae animae nostrae, nec non et pro statu regni domini invictissimi tertii Ottonis imperatoris Augusti, episcopatum Monteferetrinum cum omni integritate sua, ex nostro dono sub jure S. Ravennatis Ecclesiae donando, et episcopum consecrandi amodo in antea cui volueritis, tibi tuisque successoribus, nostrae apostolicae auctoritatis privilegio muniremus in perpetuum. Propterea tuis flexi precibus, ad honorem S. Ravennatis Ecclesiae, et stabilitatem ejusdem venerandi loci, ipsum jam fatum venerabilem episcopatum Monteferetrinum cum omni integritate sua, scilicet ecclesiis, capellis, casis, casalibus, curtibus, mansis, coloniis, abbatibus, cellis, fundis, seu tertis, vineis, pratis, pascuis, etiam famulis utriusque sexus, et cum omnibus ad jus notati episcopii legaliter pertinentibus, salvum et in cunctis quietum consistere sub jure sanctae Ravennatis sedis tuitione, sine cujuslibet quacumque contradictione. Ita scilicet confirmantes, decernimus ut episcopus qui in eodem episcopio pro tempore fuerit a te, vel a tuis successoribus ordinatus, sine omni contradictione, subjectionem impendat; et ut alii suffraganei, in omnibus secundum ecclesiae tuae profectum obediant, insuper numquam sub divini judicii obtestatione interminantes jubemus atque praecipimus ut nullus imperator vel rex, dux aut marchio, de praefata consecratione in aliquo te tuosque successores laedere praesumat, sed a praesenti decima indictione in antea usque in perpetuum, quemcunque eligere voluerint, per nostram conces-

(7) Haec Rotberti regis promissio forte spectabat divortium a Berta regina ipsi affini, quam contra ecclesiasticas regulas desponsaverat. Cantuariensis

A sionem, ecclesiastico more, in praefato episcopatu, episcopum consecrare debeatis, remota omnium hominum contradictione. Statuentes apostolica censura sub divini judicii obtestatione, et anathematis interdictu, ut si quicumque homo, cujuslibet potestatis existens, praesumpserit ausu temerario contra hoc apostolicae confirmationis privilegium agere, aut a jure S. Ravennatis Ecclesiae praefatum episcopatum, donum, et consecrationem subripere tentaverit, nisi resipuerit, et his monitis nostris acquieverit, auctoritate Dei et nostra non solum anathematis vinculis innodetur, sed a regno Dei alienus existat; qui autem verus custos et observator extiterit, benedictionis gratiam a Domino consequi mereatur.

B Scriptum manu Petri scriniarii, notarii et regionarii S.R.E. in mense Julio, indictione supradicta x. Dat. Non. Jul. per manus Joannis episcopi S. Albanensis Ecclesiae et bibliothecarii sanctae apostolicae sedis.

XI

GREGORII PAPÆ V EPISTOLA AD ABBONEM ABBATEM FLORIANENSEM.

(Anno 997.)

[Apud Mabill., *Annal. Bened.*, IV, 107.]

Domino specialiter venerabili ABBONI abbati, G., servus servorum Dei, salutem in Christo.

C Quia litterarum vestrarum portitor festinabat quantocius redire, vix vespertinalis synaxeos spatio ut remoraretur valui impetrare. Unde breviliquo usus, vestrae semper erga me novae benevolentiae gratias refero, petens, sicut mandastis, ut nobis fratrem R. inpraesentiarum dirigatis, qui nobis de vestra prosperitate, de regis promissione (7), de Cantuariorum archiepiscopi incolumitate renuntiet; unum deprecans, ut ex vestris missalibus libris optimum transmittatis, quatenus, quotiescunque inter missarum solemnias videro, specialis amici memor sim, nunquam ingratus vestro beneficio. Valet.

XIII.

GREGORII PAPÆ V PRIVILEGIUM PRO ABBATIA S. AMBROSII.

(Anno 997.)

[Apud Mansi, *Conc.* tom. XIX, 203.]

D Postquam beato Petro, apostolorum principi, Dominus ac Redemptor noster Jesus Christus ex utero Virginis pro nostra redemptione, ut erat Deus verus ante saecula, verus homo in fine saeculorum apparere dignatus est, ligandi atque solvendi in caelo et in terra potestatem tribuit, etiam januas regni caelestis reserandas concessit, supra soliditatem fidei sanctam stabilire dignatus est Ecclesiam, secundum illius veridicam vocem, dicentis: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalent adversus eam: et tibi dabo claves regni caelorum; et quodcunque ligaveris archiepiscopus, de cujus incolumitate sollicitus erat pontifex, Elfricus est, qui forte tunc temporis aegrotaverat.

super terram, ligatum erit et in cœlo; et quodcun-
que solveris super terram, solutum erit et in cœlo
(*Matth. xvi*). Postquam et hujus vicarii sincerissime
Deo famulantes, carentes nebularum densitatibus,
tantam dignius perceperunt potestatem, et universi
curam sunt sortiti regiminis; inter quos et nostram
parvitatē Dei omnipotentis misericordia connume-
rare dignata est. Ob hoc universitati credentium
innotescere voluimus quoniam abbatiam in honore
celeberrimi Christi confessoris Ambrosii, necnon
venerabilium martyrum Protasii et Gervasii consti-
tutam, ubi eorum sacra corpora reconduntur, per
hujus nostræ auctoritatis privilegium integerrime
corroboramus cum omnibus ecclesiis, oraculis, cur-
tibus, massariis, districtis, ad ipsam respicienti-
bus: scilicet Basiliano, monte Feliciano, Leveniano, B
Ceresola, Lemonta, Capiate, Oleoducto, Campilioni,
Anticiaco, Colonia, Verederio, Cavenaco, Villa Alba,
Cugniano, atque cum universis ad præfatam abba-
tiam spectantibus: eo scilicet ordine ut monachi
ipsius cœnobii simul cum abbate qui nunc sunt, vel
qui pro tempore fuerint, prætaxatas ecclesias, ora-
cula, curtēs, massariis, servos, ancillas, Aldiones,
et Aldianas, sine alicujus majoris minorisve personæ
contradictione, habeant, teneant et possideant, atque
in eorum usum ac sumptum, prout melius provide-
rint, distribuant, nostra apostolica auctoritate con-
cedentes. Si quis vero, quod non credimus, diabo-
lico suasu contra hujus nostræ apostolicæ conces-
sionis firmitatem in posterum agere tentaverit et
prælibati monasterii cœnobitas in aliquo, quod eis C
concessimus, inquietaverit, sit anathema horrendum
a trecentis decem et octo Patribus, et ex consensu
fraudis Judæ Ananiæque adæquetur flammis, et a
Patre, Filio, sanctoque Spiritu, necnon a beato
apostolo Petro maledictus in præsens, et futurum,
rei crimine astrictus semper maneat; atque a ca-
tholica Ecclesia sit eliminatus, donec prænominatæ
abbatiæ monachos, eorumque Patrem digna satisfa-
ctione placare studuerit.

Datum iv Kal. Maias, per manus Joannis episcopi
S. Albanensis Ecclesiæ et bibliothecarii sanctæ apo-
stolicæ sedis; anno, Deo propitio, pontificatus
domni Gregorii summi pontificis et universalis
quinti papæ, in sacratissima sede beati Petri apo-
stoli secundo: imperante domno Ottone tertio, a D
Deo coronato, magno et pacifico imperatore, anno ii,
in mense et indict. supra scripta xi. Scriptum per
manus Petri notarii et scriniarii S. R. E. in mense
Aprili, et indictione undecima. P. Bene valete.

XIV.

GREGORII PAPÆ V EPISTOLA AD GERBERTUM RAVENNA-
TEM EPISCOPUM.

(Anno 997.)

*Mittit pallium, Ravennatensem Ecclesiam multis or-
nat privilegiis, multis donationibus auget.*

[Apud Mansi, *Concil.* tom. XIX, 201.]

GREGORIUS episcopus servus servorum Dei, GER-
BERTO S. Ravennatis Ecclesiæ archiepiscopo, ac

nostro spirituali filio, et per te in eandem ec-
clesiam, cunctisque successoribus tuis archiepis-
copis in perpetuum.

Quoniam apostolicæ sedis benevolentia, et an-
tiquæ consuetudinis zelo provocati, fraternitatem
tuam Ravennati Ecclesiæ præfecimus, insignia præ-
sulum ejusdem ecclesiæ dignum duximus tibi con-
ferenda, cum usu pallii, quo uti debeas certis tem-
poribus, certisque modis, sicut antecessores tuos
usos fuisse cognoscis. Hoc te nihilominus admonen-
tes, ut sicut a nobis hujus decoris usum ac sacer-
dotalis officii honorem accepisse te gaudes, ita
etiam morum atque actuum probitate susceptum
in Christo sacerdotium adornare contendas. Sic
enim alterno eris honore conspicuus, si cum ha-
bitu corporis mentis quoque bona concordant,
ut foris compositus, intus autem directus, Deo
cum Propheta vere dicere possis: *Provideo Deo*
[verius Deum., HARD.] *in conspectu meo semper, ut*
sit a dextris mihi, ne unquam commovear (Psal. xv).
Ut autem charitatis in nobis fundatæ dulcedinem
recognoscas, ex gratuita largitate nostra post mor-
tem Adeleidæ imperatricis Augustæ, donamus tibi
tuæque Ecclesiæ districtum Ravennatis urbis, ri-
pam integram, monetam, teloneum, mercatum,
muros et omnes portas civitatis. Si vero alia privi-
legia aliquibus facta apparuerint, sanctæ Ecclesiæ
obnoxia, et huic nostro privilegio contraria, au-
ctoritate Dei et S. Petri ad nihilum redigenda illa
dijudicavimus: et hoc quod facimus, stabilimus,
et intactum permanendum jubemus. Donamus etiam
tibi, tuæque Ecclesiæ sanctæ, Comaclensem comita-
tum post mortem Adeleidæ imperatricis Augustæ:
ut tu, tuæque sancta Ecclesia, tuique successores,
illum cum omnibus inibi pertinentibus libere te-
neant, et ordinent in perpetuum. Et quod bene
factum est ut bene reservemus, et in melius corro-
boremus: privilegium, quod tuo prædecessori Joan-
ni, cum Monteferetrana et Cerviensi ecclesiis, et
cum omnibus quæ sibi largiti sumus, ex nostrâ be-
nevolentia, tibi, tuæque S. Ravennati Ecclesiæ,
tuisque successoribus, confirmamus, et incorrupta
semper esse decernimus, id est monasterium sancti
Thomæ apostoli, et Euphemiæ martyris, cum omni
integritate eorum, et cum omnibus rebus, et pos-
sessionibus eorum cultis, et incultis, tam in civitate
Ariminensi positis, quam extra, scilicet in comitatu
Pisaurensi, Ariminensi, et Monteferetrano colloca-
tis. Quæ omnia per centum jam curricula annorum,
vestra Ecclesia et vestri antecessores tenuerunt, et
vos, Deo gratia, tenetis quiete: id est, castellum
quod vocatur Ligabizzi, cum omni pertinentia sua,
et curte de sancto Hermete, cum prædicta ecclesia,
et cum casalibus et appendicibus suis: scilicet ca-
stellum quod vocatur Galliola, cum omni pertinentia
sua; nec non et castrum quod vocatur Granariolo,
cum omnibus rebus et possessionibus suis. Et ca-
stellum quod vocatur Montecorlino cum omni inte-
gritate sua; necnon et integrum castellum quod vo-

catur Crucis, cum omnibus rebus et possessionibus suis. Et ut paternitas bonitatis nostræ filiationem tuæ devotionis summo affectu et affluenter in Christo enutriet, auctoritate Dei omnipotentis et S. Petri principis apostolorum, hoc nostro privilegio, præceptum de Regiensi episcopatu, cum omnibus sibi adjacentiis, a venerabili Ottone Augusto, tibi tuæque Ecclesiæ tuisque successoribus attributum, confirmamus, stabilimus et inconvulsum permanendum præcipimus, ut teneas, defendas, regas, et ad Dei honorem, tam tu quam tui successores, libere ordinetis. Confirmamus etiam tibi tuæque Ecclesiæ in perpetuum donamus Cæsenam, cum omnibus inibi pertinentibus: et potestate apostolica jubemus ut de subtus strata, usque ad mare, nullus audeat districtum aut venationem ullam exercere, nisi cui tu aut tui successores jusserint; sed absque omnium hominum inquietudine, ad honorem, et utilitatem tuam, potestative omnia ibi facias et præcipias. Omnia etiam privilegia jampridem a prædecessoribus nostris tuæ Ecclesiæ collata, omniaque præcepta aut a regibus aut imperatoribus pro Dei respectu attributa, hoc nostro privilegio in voluntate Dei, et auctoritate sancti Petri, confirmamus, corroboramus et in æternum valere volumus et præcipimus. Si quis igitur contra hæc quæ per hoc nostrum privilegium pie et firmiter disposita sunt, temerario ausu ire tentaverit, sciat se auctoritate B. Petri principis apostolorum, cujus immerito vices agimus, anathematis vinculo innodatum, et cum diabolo et Juda traditore æterni supplicii incendio concremandum; sicque irremediabiliter involvendum, ne unquam a nexibus anathematis sit absolutus. At vero qui observator in omnibus extiterit, custodiet hujus nostri apostolici constituti auctoritatem, ad cultum Dei nostri respicientis, benedictionis gratiam a misericordissimo Deo nostro multipliciter consequatur, et vitæ æternæ particeps efficiatur.

Scriptum per manus Petri notarii et scriniarii S. Romanæ Ecclesiæ, in mense April., Indict. xi. Bene valete.

Dat. iv Kal. Maii, per manum Joannis episcopi S. Albanensis Ecclesiæ et bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis, anno pontificatus domni Gregorii summi pontificis et universalis papæ, in sacratissima sede B. Petri apostoli, anno ii, imperante domno Othone iii a Deo coronato, magno et pacifico imperatore, anno ii, in mense et indict. suprascripta.

XV.

GREGORII PAPÆ V EPISTOLA AD ALPHANUM BENEVENTANUM ARCHIEPISCOPUM.

(Anno 998.)

[Apud Ughelli, *Italia Sacra*, II, 353.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, ALPHANO dilectissimo et reverendissimo sanctæ Beneventanæ Ecclesiæ archiepiscopo in Domino salutem.

Cum summæ et apostolicæ dignitatis apex in hoc divini profectus nitore dignoscatur præful-

gere, et in exercendis Dei laudibus sui studeat laboris exhibere certamen, ob hoc debita nos ejusdem apostolicæ pastoralis compulit sollicitudinis cura, quæque ad stabilitatem piorum locorum promulgare, et apostolicæ institutionis censura confirmare. Igitur quia postulasti a nobis, venerande archiepiscope, quatenus integrum archiepiscopatum sanctæ Beneventanæ Ecclesiæ, cui Deo favente præes, concederemus tibi, tuisque successoribus in perpetuum, ac cuncta quæ a prædecessore nostro domino Joanne sanctissimo papa, precatu domini Ottonis invictissimi imperatoris per privilegium concessa sunt tuo prædecessori Landolpho archiepiscopo ejusdem sedis, confirmarem: piis tuis desideriis faventes, hac nostra auctoritate id quod a nobis exposcitur per interventum domini Ottonis imperatoris effectui mancipamus, concedentes tibi tuisque successoribus usum pallii, sicut scriptum est, retinere. Tribuentes insuper tuæ fraternitati, tuisque successoribus in prædicta diocesi in locis in quibus olim fuerunt in perpetuum episcopos consecrare, qui vestræ subiaceant ditioni, id est Termulanæ, Bibinæ, Quintodecimi, Ariani, Triventi, Larini, Luceriæ, S. Agathæ, Abellini, Asculi, Vulturariæ, Thelesinæ, Alifæ, Sessulæ. Confirmantesque tibi tuisque successoribus ecclesiam S. Michaelis in Monte Gargano, cum ipsa Sipontina ecclesia, et cum omnibus earum pertinentiis, et omnibus prædiis, cum ecclesiis, familiis utriusque sexus, et massis, et cuncta quæ videntur esse pertinentia ipsarum ecclesiarum. Concedimus autem Alphano clerico vestro nepoti integrum ipsum archiepiscopatum post decessum tuum habendum cum omnibus suis pertinentiis, sicut sunt civitates, sive quæcunque castra possessa dudum ab antecessoribus tuis episcopis. Siquidem censentes insuper apostolica censura sub divini iudicii obtestatione . . . (Reliqua usque ad calcem haud legi possunt. Quo autem jure Vipera totum integrum retulerit diploma, ipse viderit. In fine diplomatis legitur:) manum Antonii notarii scriniarii sanctæ Romanæ et apostolicæ Ecclesiæ in mense Aprilis, et indictione undecima

XVI.

GREGORII PAPÆ V PRIVILEGIUM PRO MONASTERO SANCTI GENESII IN DIOECESI BISULDUNENSI

(Anno 998.)

[Apud Coquelines, *diploni. pont. ampl. Collect.* I, 296.

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei.

Creditæ nobis speculationis impellimur cura, et ardore Christianæ religionis, et studio divini cultus permovemur pro venerabilium locorum percogitare stabilitatem atque Deo servientium securitatem, ut hoc proveniente pio labore, et animæ Christo dicatæ, quæ se illi diebus vitæ eorum decreverunt, perseverent imperturbatæ. nec non, et illa mancant

finetenus firma, quæ a Christianis in Dei laude constituta sunt. Igitur omnibus episcopis, ducibus, marchionibus, comitibus, sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus præsentibus scilicet atque futuris notum esse volumus, quia dilectus et spiritalis filius noster Bernardus Bisuldunensis gloriosus comes suggestit nostro apostolatu quod venerabile monasterium in honore ac nomine sancti Genesii et sancti Michaelis archangeli nostræ apostolicæ confirmationis et auctoritatis more canonico privilegio muniremus. Cujus salubribus moti precibus, omniumque Ecclesiarum Dei status haberi volentes, et uniuscujusque sacri loci jus aliquo modo violari nolentes, decernimus hujus apostolicæ auctoritatis privilegio, a præsentis undecima indictione sancimus ob honorem ipsius beati Genesii et sancti Michaelis archangeli, et stabilitatem ejusdem venerandi loci, ipsum jam fatum venerabile monasterium, quod ipse prædictus Bernardus noster in Christo spiritalis filius, pro omnipotentis Dei amore mercedequæ animæ suæ, de suo proprio, suoque comitatu, moderno tempore in antea construxit more canonico, et sub jure sancti Petri constituit, nullius alterius ecclesiæ juri vel ditionibus submitit, donante vel in perpetuum in præfato monasterio concedente de suis propriis suoque comitatu Bisuldinensi rebus, inprimis videlicet ecclesiam sancti Vincentii cum decimis, et primitiis vel cimeteriis suis, quæ est prope castrum Bisulduni, et ecclesiam sanctæ Mariæ, et sancti Joannis cum omnibus alodiis, et proprietatibus suis quæ est prope mœnia Bisulduni, et una cum ipsa proprietate quam ipsum fatum monasterium sancti Genesii et sancti Michaelis habere videntur in Burgo Bisulduno, et in Casellas, et in Berrechar, et in Gessano, et in Porciolas, et in Furvellos, vel in omnibus locis; et Ecclesiam sancti Martini de Jucuniano cum decimis et primitiis vel oblationibus suis, et ecclesiam Sanctæ Mariæ quæ est in faxis cum decimis et primitiis vel oblationibus suis, et ecclesiam sancti Fructuosi quæ est in Ursiniano cum decimis et primitiis, vel oblationibus suis; item et ecclesiam sancti Sylvestri quæ est in Mauro cum decimis et primitiis vel oblationibus suis; similiter, et ipsum alodem de sancto Raphaelle sicuti per fines et terminos designantur; pariter et ipsum alodem de sancto Raphaelle, qui est in Adano, et qui est in Evoro, sicuti per fines, et terminos designantur; alodem de prædicto sancto Raphaelle quæ est in Carravia, sicuti per fines et terminos designatur; necnon et ipsum alodem de villa Marialdo cum finibus et terminis suis, sicuti ad jura pertinet sancti Raphaelis, et ipsam ecclesiam sancti Quintini cum silvis, et cum omni sua pertinentia vel adjacentia; et ecclesiam sancti Cornelii quæ est in Garno, cum omni sua pertinentia vel adjacentia, et ipsum alodem prædicti Bernardi comitis, quem habere videtur in Ribellas cum casis, vineis, terris et silvis, pratis, pascuis, vel piscariis suis, sive cæteris alodibus ad ipsum monasterium vel ad ipsas ecclesias pertinentibus. Has vero supradictas omnes ec-

clesias cum alodibus et proprietatibus eorum omnia infra comitatum Bisuldunensem constitutas, sicut ipse fatus Bernardus comes donavit jam fato monasterio, et cætera quæ enarrare longum esset, quæ ubique donavit vel in antea donare potest, sive casis, casalibus, curtibus, mansis, ecclesiis, cellis, fundis seu terris, vineis, seu pratis, et pascuis vel pascuariis suis, et cum omnibus ad jus notati monasterii pertinentibus, salvum, et in cunctis quietum consistere more canonico sub nostræ apostolicæ sedis tuitione, ita scilicet confirmantes decernimus, ut nullus imperatorum, vel regum, neque ulla alia magna vel parva persona in præfato monasterio neque pro placito, neque pro districto, neque pro homicidio ibi aliquam ditionem habere præsumat; sed rem per judicium causatorum, canonice dijudent, et decernant, semper in illorum consistat voluntate, et potestate; liceat eos sub quiete et pace vivere, et secundum canonicam regulam soli Domino Deo servire. Omni tempore sunt immunes et alieni ab omni publica functione vel turpi servitio, ita ut nullus audeat eos molestare aut inquietare, nisi solummodo binos solidos omni anno ad altare sancti Petri pro pensione persolvant. Promulgantes nempe, et hoc auctoritate beati Petri apostolorum principis, coram Deo et terribili ejus in futuro examine, per hoc nostri apostolatus privilegium atque constitutum sancimus atque decernimus, ut nullus unquam præsumat quispiam alius, cujuscunque sit dignitatis præditus potestate, vel etiam quæcunque magna parvaque persona in eodem monasterio, vel ejus causis incumbere, aut de rebus, et possessionibus, vel quidquid de iis quæ eis pertinere videntur, quoquomodo auferre aut alienare, sed loca quæ a prædicto Bernardo Bisuldunense comite in eodem monasterio concessa sunt, vel concessa erunt, necnon alias locorum possessiones, quæ a cæteris Christianis in eodem sancto loco in postmodum illi concessæ fuerint, firma stabilitate in jure monasterii ipsius existenda, atque in perpetuo permånenda statuimus. Nec licentia sit, ut dictum est, quod ex eis vel omnibus eidem monasterio pertinentibus cuiquam magnæ parvæque personæ auferre, ut profecto juxta id, quod subjectus idem venerabilis locus apostolici constituti atque privilegii consistit, inconcusse dolandus permaneat. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu præsumpserit hæc quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dicti monasterii statuta sunt refragare, aut in quoquam transgredi, sciat se anathematis vinculo innodatum, et cum diabolo et ejus atrocissimis pompis, atque Juda traditore Salvatoris Domini nostri Jesu Christi æterni incendii supplicio concremandum deputatus: vermis qui non moritur et ignis qui non exstinguitur unquam, nec velit nec valeat ei parcere. At vero qui pio intuitu observator, et in omnibus exstiterit custodiens hujus nostri apostolici constituti, ad cultum Dei respicientis, benedictionis gratiam a misericordissimo Domino Deo nostro multipliciter consequatur.

tur, et vitæ æternæ particeps effici mereatur in A
sæcula sæculorum. Amen.

Scriptum per manus Petri notarii et scriniarii
sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Aprilis, indi-
ctione undecima. — Bene valete.

XVII.

GREGORII PAPÆ V PRIVILEGIUM PRO ECCLESIA MONTIS-
MAJORIS.

(Anno 998.)

[Apud Baluz., *Miscell.* edit. Luc., tom. III, pag. 6.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei.

Convenit apostolico moderamini pia religione pol-
lientibus benivola compassione succurrere et poscen-
tium animis alacri devotione impertiri assensum. Ex
hoc enim lucri potissimum præmium a conditore
omnium Deo promeremur, cum venerabilia loca or-
dinata ad meliorem fuerint sine dubio statum per-
ducta. Igitur ob hoc universitati pateat credentium
quoniam abbatiam in honore sanctæ Dei genitricis
semperque virginis Mariæ dominæ nostræ et sancti
Petri in Monte Majoris constitutam per hujus nostræ
auctoritatis privilegium integerrime corroboramus
et confirmamus in perpetuo, cum omnibus videlicet
ecclesiis, oraculis, curtibus, massariciis ad ipsam
respicientibus quæ ab aliquibus fidelissimis Chri-
stianis eidem sancto monasterio concessa sunt, vel
quæ etiam per aliqua munimina ad eundem pium
locum pertinere videntur, eo scilicet ordine ut mo-
nachi ipsius cænobii simul cum abbate qui pro tem-
pore fuerint, prætaxatas ecclesias, oracula, cortes,
massaricios, servos, ancillas, aldiones et aldianas,
sine alicujus majoris vel minoris personæ contradi-
ctione habeant, teneant et possideant, atque in eorum
usum ac sumptum prout melius præviderint distri-
buant, nostra apostolica auctoritate concedente. In
super etiam ex nostro dono nostra apostolica aucto-
ritate in usu et salario præfati venerabilis monasterii
in perpetuum concedimus et confirmamus, castrum
videlicet in integrum quod vocatur Biduino cum terri-
torio ibidem pertinente et cum omnibus adjacentiis,
vel pertinentiis suis quæ Ismido per donationis car-
tulam Domino Deo et sancto Petro sub jure nostræ
sanctæ Romanæ Ecclesiæ donavit, ea videlicet ra-
tione ut post diem obitus sui et de tres filiis suis no-
minative, Bermundus scilicet, Faraklus, et Lotge-
rius, totum ipsum castrum nostrum in potestate de
monachis ex supradicti monasterii devenirent, et
quandiu vixerint ipsi supradicti tres filiis suis me-
diatè de supradicto castro teneant et possideant.
Mortuo vero uno portionem illius ad monasterium
revertat, et ita prosequentibus quando aliis obierint,
similiter portionis illorum in sancto monasterio re-
vertatur. Censu vero pro jure sancti Petri, sicut ipse
Ismido constituit, infra quinque annos tres libras
olibani monachi ad altare sancti Petri persolvant.
Hæc omnia supradicta loca cum omnibus eorum per-
tinentiis per hujus nostri privilegii auctoritatem mo-
nachis ipsius monasterii tenenda et possidenda con-
cedimus in perpetuo, ita ut nullus dux, neque nullus

episcopus, neque princeps, neque marchio, neque
quælibet magna parvaque persona de præfatis omni-
bus rebus quæ inibi pertinere videntur audeant mo-
lestare vel inquietare, nec non sub divini judicii pro-
mulgatione, et confirmatione, et anathematis inter-
dictione corroborantes decernimus ut nullus episco-
pus seu quilibet sacerdotum in eodem venerabili
cænobio pro aliqua ordinatione sive consecratione
presbyterorum vel diaconorum, missarumque cele-
bratione, nisi ab abbate ejusdem loci invitatus
fuerit, venire ad agendum præsumat; sed liceat mo-
nachis ipsius loci cujuscumque voluerint ordinatio-
nis gradum suscipere ubicumque voluerint. Abbates
namque qui consecrandi erunt de ipsa congrega-
tione cum consilio fratrum communiter eligantur, et
ad eum consecrandum quemcumque voluerint episco-
pum advocent. Si quis autem temerario ausu, quod
fieri non credimus, contra hujus nostræ apostolicæ
confirmationis seriem venire aut agere tentaverit,
sciat se Domini nostri apostolorum principis Petri
anathematis vinculo innodandum; et cum diabolo et
ejus atrocis [sociis], pompis atque cum Juda traditore
Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi in æternum
ignem concremandum, simulque in voraginem tar-
tareosque chaos demersum cum impiis deficiendum.
Qui vero custos et observator hujus nostri privilegii
extiterit, benedictionis gratiam et vitam æternam
a Domino consequatur.

Scriptum per manus Petri notarii et scriniarii
sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Aprilis, et indi-
ctione undecima. C

XVIII.

BULLA GREGORII PAPÆ V PRO ARNULPHO IN EPISCOPUM
AUSONENSEM ELIGENDO.

(Anno 998.)

[Apud Mansi, *Conc.* tom. XIX, col. 227.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei.

Divina nobis saluberrima præcepta et sancto-
rum canonum instituta veneranda nos admonent
considerationis intuitu, imo et apostolici mode-
raminis annisu, utilitatum commoditatem atque
firmitatis proficere integritatem, quatenus pro-
curandarum utilitatum subsidia, ut divino cultui
dedicata existunt, inconcusse permaneant, at-
que in laudibus Dei diutissime persolvendis va-
leant proficere. Hoc procul dubio commissa sol-
licitudo nos provocat pia consideratione sanare,
ut ex hoc divina placata clementia, in sydereis
arcibus nobis ascribatur remuneratio. Ideoque
omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus tam præ-
sentibus quam et futuris notum esse volumus
qualiter peracta fuit synodus septimo Idus Ma-
ias in basilica beati Petri apostolorum principis,
ante aram sive altare ejus, cum omni Romanæ
Ecclesiæ episcopis et ultramontanis necnon dia-
conibus utriusque gradus sanctæ nostræ aposto-
licæ sedis, cunctæque sedis Romanæ urbis,
inter quos etiam adfuit domnus gloriosissimus
et serenissimus Otto tertius imperator Augustus

cum ultramontanis Longobardorumque ducibus, A comitibus, seu militiæ copia nimis. Et residentes illic ad pedes præfati Augusti Ermengaudocomite filium Borrelli Aquitaniorum sive Gothorum nobilissimo marchione cum optimatibus sive clericis suis, Arnulpho episcopo, et Guadaldo advocato episcopo, in eodem conventu vel synodo inter se altercantibus de episcopio Ausonensi; Guadaldo se reclamante, ante apostolicam et imperialem præsentiam, quod prædictus Arnulphus per vim et injuste tolleret ei prædictum Ausonensem episcopatum, una cum Raymundo ipsius provinciæ marchione, Arnulpho episcopo respondente quod ei non abstulisset per vim nec injuste prædictum episcopatum, sed juste et legaliter se obtinere, et a proprio metropolitano Narbonensi, cujus diocesis fore debet, esse consecratum, et Guadaldum vivente Fruiano pontifice Ausonensi ab alio metropolitano Oddone Galliæ provinciæ archiepiscopo fraudulenter et absque lege ordinatum, et a Joanne papa antecessore nostro et a cœtu episcoporum Romanæ Ecclesiæ sive aliis compluribus condemnatum et anathematizatum; reclamante se prædicto episcopo Fruiano, quem Guadaldus interfici fecerat cum fratre et consanguineo suo et aliis pluribus. Hæc talia illis dicentibus, diligenti animo, cum summo studio, letaniis, psalmis et orationibus intercedentibus, et fidem catholicam relegentes, tractare cœpimus qualiter fida relatione ad regularem tramitem perduceremus et secundum canonicam et apostolicam auctoritatem eos discuteremus. Tunc nos demum secundum canonicam et apostolicam auctoritatem ferula excommunicationis et bandi nostri constrinximus prælibatum Ermengaudum comitem cum clericis et optimatibus suis ut quidquid exinde veraciter sentirent, nobis pro amore Dei et apostolorum principis Petri renuntiare satagerent. At illi professi sunt uno animo unaque voce ea quæ ab Arnulpho episcopo audieramus vera et recta omnia esse, et Guadaldum vivente Fruiano episcopo episcopatum sibimet usurpasse et ab alio metropolitano injuste subintroductum, et postea prædictum Fruianum a præfato Guadaldo innocenter occisum. Deinceps nosmet cœtusque episcoporum diligenter præfatum Guadaldum inquirendo discussimus, si vera essent quæ ipsi contra eum objecerant. At ille, quia negare non potuit, se proprio ore professus est præfatum episcopatum vivente Fruiano pontifice sibimet subripuisse, et ab alio metropolitano, non a diocesano Narbonensi, ordinatum, et seditionem se incitasse, qua ipse prælibatus pontifex Fruianus a suis fuit interemptus. Tunc nos deinceps hæc audientes, et ejus verbis magis quam aliorum testimoniis credentes, cœpimus perquirere sanctos canones, et recitando invenimus capitula a sancto Nicæno concilio constituta, non debere usurpare alicui episcopatum episcopo

vivente, nec ab alio metropolitano nisi diocesano ordinari, etiamsi talem clerus et plebs eligerent, sed hujus rei factorem secundum suam professionem, et canonicam et apostolicam auctoritatem debere deponi. Nos denique obediens præceptis canonum, judicantibus episcopis Romanis, Longobardis, et ultramontanis, consentiente et judicante domno Ottone imperatore Augusto, jussimus a Benedicto archidiacono nostro et Roberto oblationario ipsum Guadaldum deponi. Qui statim nostris jussibus obediens, ut mos est Romanorum, de dextera illius annulum evellentes, et virgam pastorem super caput ipsius frangentes, et casulam atque dalmaticam scindentes, et ab ordine pontificatus eum degradantes, in terram sedere fecerunt. Post hæc omnia peracta, domno imperatore jubente, et episcopis Romanis, Longobardis, atque ultramontanis judicantibus, consentiente et acclamante Ermengaudocomite cum clericis et optimatibus qui de regione illa ibi aderant, una cum senatu et militia Romana Longobardorum et ultramontanorum, privilegio nostræ auctoritatis confirmando et corroborando Arnulphum prænominatum episcopum in ordine pontificali Ecclesiæ Ausonensis statuimus atque sublimavimus, annulumque et virgam pastorem ei dedimus, ligandi solvendique potestatem vice apostolorum et nostra ei concessimus, et episcopatum præfatum una cum præcepto domni Augusti cum omnibus suis pertinentiis quæ ad sedem ipsam pertinent, vel pertinentiis quæ ad sedem ipsam pertinere debent, illi stabilivimus, ita ut nullus homo vel judicialis potestas in præfato episcopatu vel sede aliquid contra hunc Arnulphum episcopum sive successores suos temerario ausu contra ecclesiam (seu res) sancti Petri seu sanctæ Mariæ in vico Ausonensi sitas disrumpere, invadere, subripere, vel dehonore aut dilaniare, aut aliquid per vim auferre, contendere, vel extorquere præsumat: id est, nec parochias, neque fiscos, nec prædia, aut castella, neque monetam, neque telonea, neque pascuaria, neque omnia, quidquid dici vel nominari potest, seu etiam abbatis quæ ad jus Ecclesiæ pertinent. Si quis autem contra hoc nostri privilegii robur vel contra jus supradictarum ecclesiarum, sive præcepta episcopii, vel contra canonicos ibidem Deo famulantes, ad irrumpendum venerit, aut in aliquo molestiam fecerit, aut legerit nisi resipuerit, anathematis vinculo ex auctoritate beati Petri, et aliorum apostolorum, atque ex parte nostra sciat se esse excommunicatum, et cum Juda traditore catenis igneis nodatum.

Scriptum per manus Petri notarii et scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Maio, indictione xi.

Benedictus sanctæ Romanæ Ecclesiæ archidiaconus, qui deposuit Guadaldum.

Joannes diaconus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, A qui Homo vocor.

Ego Notkerus sanctæ Leodicensis Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Benedictus diaconus, Joannes diaconus sanctæ Ecclesiæ Romanæ.

Petrus abbas, qui in synodo, quod hoc privilegium narrat, resedi et subscripsi.

Ego Otto Dei gratia Romanorum imperator Augustus subscripsi.

Anno pontificatus domni Gregorii summi pontificis et universalis quinti papæ in sacratissima sede beati Petri apostoli tertio, imperante domno tertio Ottone a Deo coronato magno et pacifico imperatore anno secundo, in mense Madio, et indictione XI.

Joannes præfectus, et comes palatii, atque dativus iudex.

XIX.

GREGORII PAPÆ V EPISTOLA AD CONSTANTIAM (8) REGINAM GALLIARUM.

(Anno 998.)

Ut qui villas Juliani episcopi prædati fuerant, et incenderant, ecclesiastica regique auctoritate coercerentur.

Cum devotissimam dominam sciam de cœlesti vita atque remedio animæ suæ sedulo cogitare, culpam me committere vehementer existimo, si ea quæ pro timore omnipotentis Dei sunt suggerenda, siluero; et te sanctissimam de ecclesiastica pace sedule non commonuero. Nimis me Juliani fratris et coepiscopi nostri proclamatio nuper constrictavit: maxime cum villæ suæ, videlicet ecclesiæ, a nequissimis prædonibus sint deprædatæ, atque nocturnis incendiis more furum combustæ; et dum iidem maligni juxta nostri prædecessoris Bonifacii decreta, pro immunitate illud emendare noluerint; dum et sæculi leges hæc eadem ita habere voluerint, lege vulgari teste in qua sic scribitur: « Si quis manu armata usque ad quatuor homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit, ille qui prior est pro illicita præsumptione componat solidos DCCCC. Sequaces vero ejus, unusquisque solidos LXXX. Si vero ibi incendium fecerint, sibi nonam componant, prædam vero in quadruplum restituant. » Si sæculi leges talem justitiam habere voluerint, lex divina cur inferior esse debeat? Cum in ipsius veritatis præsentia a Zacchæo collaudatum sit, si aliquem defraudaret, ut in quadruplum restitueret. Et quia summum in regibus bonum est justitiam colere, ac sua cuique jura servare, et in subjectos non sinere quod potestatis est fieri, sed quod æquum est custo-

(8) Roberti regis Francorum conjugem.

(9) Indictionis certissima, quam apposui, emendatio est. Scripta est enim epistola mense Novemb. ann. 998, quo anno Constantiam Robertus rex conjugem duxit. Neque enim scribi potuit vel anno præcedenti, quo nondum regina erat Constantia, vel consequenti, quo Gregorius pontifex jam inde a Februario mense obierat. Porro Novembri ann. 998 currebat indictio XII, inchoata a Kal. Septembr., quod erat in temporibus pontificiæ indictionis ini-

diri; quod vos et diligere et omnino confidimus studere. Quapropter excellentiæ vestræ mense Novembri præsentis anni XI (cor. XII) indict. (9) Petrum fratrem et coepiscopum a gremio sanctæ Romanæ Ecclesiæ transmittimus, ut, fratribus ejusdem provinciæ in unum congregatis, immunitas et præsumptio et sacrilegium canonica auctoritate et vestra regia dignitate talem terminum accipiant, ne post hæc membra diaboli, filii nequam, in sancta Ecclesia te etiam ibi regnante talia præsumant.

XX.

PRIVILEGIUM PRO MONASTERIO GREGORII PAPÆ V CLUNIACENSI.

(Anno 999.)

[*Bullar. Cluniac.*, 10.]

B GREGORIUS episcopus servus servorum Dei dilecto filio ODILONI abbati monasterii quod dicitur Cluniacum, in honore beatorum apostolorum Petri et Pauli consecratum in comitatu Matisconensi situm, et per te in cunctis successoribus tuis abbatibus in perpetuum.

Desiderium quod religiosorum præpositorum et sanctorum locorum stabilitate permanere monstratur sine aliqua dilatione est Deo auctore perficiendum, et quoties in suæ utilitatis commodis nostrum assensum et solitæ apostolicæ auctoritatis exposcunt præsidium, ultro benignitatis intuitu nos convenit subvenire, et rite pro integra securitate ea ratione solidare, ut ex hoc nobis quoque potissimum præmium a conditore omnium Deo in sidereis arcibus conscribatur. Et ideo quia postulastis a nobis ut præfatum monasterium apostolicæ auctoritatis serie muniremus, et omnia ejus pertinentia perenni jure ibidem inviolabiliter permanenda confirmaremus, et absque omni jugo seu ditione cujuscunque personæ constabilire nostri privilegii pagina corroboraremus: propterea tuis flexi precibus ob interventum Domini invictissimi et pii Ottonis imperatoris augusti, ejusque remedium animæ per hujus nostræ auctoritatis privilegium statuentes decernimus, ut cuncta loca et monasteria ad prædictum Cluniacense cœnobium pertinentia, quæ ab aliquibus Christianis, regibus, episcopis, ducibus seu principibus eidem loco sunt concessa, et ab antecessoribus tuis abbatibus acquisita, Bernone videlicet, Odone, Aymardo, et beatæ recordationis sancto Maiolo prædecessore tuo, vel quæcunque ad eundem locum pertinere videntur, absque ullius contradictione cum magna securitate quietus debeas possidere, et per te universi successores tui in perpetuum, hoc est, ipsum Cluniacense cœnobium a potium, imo et aliquandiu postea fuit, ut ex Gregorii VII epistolis apparet, ac nominatim lib. I, epist. 19. Non designat Gregorius cujus urbis episcopus esset ille Julianus. Andegavi forte, siquidem epistolæ hujus exemplum ex Andegavensi codice descriptum est. Quod si ita est, addendus Julianus Andegavensium episcoporum catalogo. Neque locus ipsi deerit. Nam circa hæc tempora magnus hiatus est in Gallia Christiana.

GABR. COSSART.

tentissimo olim duce Guillelmo in pago Matisconensi fundatum, cum omnibus rebus in circuitu ejusdem loci, et in aliis regionibus positis ad ipsum locum, pertinentibus, in comitatu videlicet Matisconensi cellam in honore sancti Martini sacratam; ecclesiam quoque juxta positam in honore sancti Joannis dedicatam; villas etiam Cavinias cum ecclesia, Solustriacum villam cum ecclesia, Escutiolas cum ecclesia, Galliniacum cum ecclesia, Rufiacum cum ecclesia, Masilias cum ecclesia, Clairmannum, Petroniacum, Bargeserenam villam, Arpayacum, Darboniacum, Besorniacum, ecclesiam sanctæ Columbæ, Vitrieriam, Burguliensem villam, castrum Lurdonum, Blanuscum villam nomine Cottam, monasterium etiam quod vocatur Carus locus cum omnibus ad se pertinentibus, cellam Regniacum cum omnibus ad eam pertinentibus, ecclesiam sancti Victoris cum omnibus quæ ibi aspicere videntur; cellam quoque in honore sancti Victoris cum omnibus suis appendiciis, ecclesias etiam et terras quæ juxta illam sunt, pro quibus dedimus ecclesiam sancti Jangulsi, Eguirandam quoque curtem cum ecclesia sancti Andreae apostoli, et cum aliis ecclesiis et omnibus suis appendiciis, omnes quoque ecclesias et terras, seu omnia quæcunque supradictus locus videtur habere in jam dicto comitatu. In comitatu vero Cabilonensi cellam de Bellomonte in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ constructam, cum omnibus quæ ad ipsam aspicere videntur: ecclesiam quoque de Campiloco, cum omnibus quæ ad eam pertinere videntur. Curtem etiam vocabulo Juliacum cum ecclesiis et terris eidem loco quondam ab episcopo Manasse collatis, et omnes ecclesias et terras, quæcunque supradictus locus videtur habere in jam dicto comitatu. In episcopatu vero Augustodunensi cellam Oradellis constructam in honorem sanctæ Dei Genitricis cum omnibus suis appendiciis. Illas etiam ecclesias et terras quas Theotardus clericus nuper contulit jam dicto Cluniacensi cœnobio. Confirmamus etiam et corroboramus nostra apostolica auctoritate illam, quam fecit dominus Walterius Augustodunensis episcopus, de monasterio quod dicitur Magabrense ad suam Ecclesiam pertinente cum omnibus ad ipsum pertinentibus. Omnes quoque ecclesias et terras, et quæcunque supradictus locus Cluniacus videtur habere in jam dicto episcopatu. In comitatu quoque Arvernensi Silviniacum monasterium, ubi prædecessor tuus sanctus Maiolus requiescit, cum omnibus ad eundem locum pertinentibus. Et cellam quæ vocatur Firmitas cum omnibus ad se pertinentibus; cellam quoque quæ vocatur Scuriolas; ecclesiam etiam in honore sancti Sulpitii dicatam in villa quæ dicitur Langiacus. Et cellam quæ vocatur ad Boscum in honore sancti Petri constructam. Monasterium quoque quod dicitur Rivis consecratum in honore sanctæ Dei Genitricis cum curte Lipsaco et omnibus suis appendiciis. Ecclesiam quæ vocatur Manrengum cum aliis terris eidem monasterio ab Eustorgio nobilissimo viro nuper

A traditis. Cellulam quoque juxta positam in ipso comitatu sitam, in honore sanctæ Dei Genitricis sacratam, quæ vocatur ad montes. Monasterium etiam Celsinianense cum cellis, ecclesiis, villis, et terris suis, Carniacum videlicet, Burnunculum, Abalniacum, Ginniacum, Cardonetum, et cum omnibus ecclesiis et terris ad ipsum Celsinianense monasterium pertinentibus. Cellam quoque in ipso comitatu sitam ubi requiescit sanctus Florus, quam tradidit supradicto loco Eustorgius clericus cum omnibus ad eam pertinentibus. Cellam quoque in Brivatensi vico pertinentes ad supradictum locum. Cellam etiam Riliacum cum curte et omnibus ad eam pertinentibus. Capellam quoque juxta positam in honore sancti Salvatoris constructam in villa Saraciaco; omnes quoque ecclesias et terras, seu quæcunque videtur supradictus Cluniacus possidere in jam dicto comitatu. Mansiones quoque cum capella in Aviciensi civitate sitas, quas tradidit supradicto loco dominus Grimaldus clericus. In episcopatu etiam Vivariensi cellam Mizoscum cum omnibus quæ ibi aspiciunt, cellam de Rumponomonte, cellam ad fontes, cellam Riorus cum omnibus quæ habere videtur supradictus locus Cluniacus in jam dicto episcopatu. In episcopatu Ulicensi monasterium in honore sancti Petri et sancti Saturnini dedicatum, super ripam Rhodani situm, cum castro Coloncellas et curte Tulleia, et cum omnibus ad se pertinentibus ex utraque parte fluminis. In Trecasino episcopatu cellam in honore sancti Amandi constructam. In episcopatu Arausico cellam in Podio Odoleno, monasteriolum in honore sancti Pantaleonis constructum cum omnibus ad illud pertinentibus. In Gapincensi episcopatu cellam in honore sancti Andreae constructam, jam dicto Cluniacensi cœnobio concessam a Ricaudo clerico cum omnibus appendiciis suis. Ganagobiense quoque monasteriolum et curtem Valentiolam, et omnia quæ videtur supradictus locus Cluniacus tenere et quod habet habere, videlicet de quibus rebus habet donationem et descriptionem, atque de villa et castro Sarrianis, et de omnibus quæ habet in patria quæ vocatur Provincia, in Valentinensi episcopatu hoc quod videtur habere Cluniensis locus in villa quæ dicitur Ales, et in monte Syon, et omnia quæ videtur habere ipse locus in ipso episcopatu. In episcopatu Viennensi monasterium quod vocatur Taderniacum cum cella quæ dicitur causella, et villa quæ vocatur Braeost, et villa quæ dicitur Insula, cum omnibus ecclesiis, villis et terris quæ videtur habere jam dictus locus in nominato episcopatu. In episcopatu quoque Lugdunensi, cellam beatæ Mariæ quæ dicitur Taluzatis; cellam Poliacum, cellulam Artedunum, cellam quoque Ambertensem, cum ecclesiis, villis et terris ad ipsam pertinentibus; cellam quoque Saviniacum, et curtem Ambariacum, et ecclesiam sancti Andeoli, ecclesiam quæ vocatur Adoratorium, curtem de Romanis, cellam Cavariacum, cellulam Luiniacum, villam Tusciacum; omnes quoque ecclesias, villas

et terras, quas Wichardus moriens eidem loco Cluniensi contulit, cum omnibus quæ videtur habere supradictus locus in supra jam dicto episcopatu. Monasterium quoque Paterniacum ab Adelaide imperatrice Augusta constructum, et a Conrado rege et filio suo Rodulpho rege, Cluniensi cœnobio per præcepta regalia traditum, cum omnibus quæ videtur habere in Burgundia, et cum omnibus quæ ipsi monasterio in Alsacia dederunt imperatores Augusti Ottones. Monasterium quoque quod dicitur Romanum cum omnibus ad se pertinentibus jam dicto Cluniensi cœnobio, et tibi tuisque successoribus habere concedimus in perpetuum. Hæc omnia supra scripta loca, et monasteria cum cellis, ecclesiis, curtibus, villis, servis et ancillis, silvis, vineis, campis, pratis, aquis, aquarumque decursibus, et omnibus terris cultis et incultis ad supradictas possessiones vel potestates pertinentibus ipsi Cluniensi loco, tibi que et tuis successoribus per hujus nostri privilegii auctoritatem tenenda et possidenda concedimus in perpetuum, ita ut nullus dux, neque episcopus, neque aliquis princeps, neque quælibet magna parvaque persona de præfatis omnibus rebus et decimis, quæ inibi pertinere videntur, audeat molestare vel inquietare. Nec non sub divini iudicii promulgatione et confirmatione, anathematis interdictione corroborantes decernimus, ut nullus episcopus, seu quilibet sacerdotum in eodem venerabili cœnobio pro aliqua ordinatione seu consecratione ecclesie, presbyterorum vel diaconorum missarumque celebratione, nisi ab abbate ejusdem loci invitatus fuerit, venire ad agendum præsumat; sed liceat monachis ipsius loci cujuscunque voluerint ordinis gradum suscipere, ubicunque tibi tuisque successoribus placuerit. Abbates namque qui consecrandi erunt, de ipsa congregatione cum consilio fratrum communiter eligantur, et ad eos consecrandum quemcunque voluerint episcopum advocent. Quascunque vero terras nunc tenes, et quas tu tuique successores acquirere potueritis, in perpetuum possidendas concedimus vobis. Si quis autem temerario ausu (quod fieri non credimus) contra hujus nostre apostolicæ confirmationis seriem venire aut agere tentaverit, sciat se Domini nostri apostolorum principis Pétri anathematis vinculo innodandum, et cum diabolo ejusque atrocissimis pompis, atque cum Juda traditore Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi in æternum ignem concremandum, simulque in voraginem tartarumque chaos, demersum cum impiis deficiendum. Qui vero custos et observator hujus nostri privilegii extiterit, benedictionis gratiam et vitam a Domino æternam consequatur. Amen.

XXI.

GREGORII PAPÆ V BULLA PRO CONFIRMANDIS JURIBUS MONASTERII DE PETERSHAUSEM AD RIPAM RHENI IN DIOECESI CONSTANTIENSI.

(Anno 999.)

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, GREGORIUS, qui et BRUNO, sanctæ catholicæ et apostolicæ

A Romanæ Ecclesie Dei gratia episcopus et servus servorum Dei.

Desiderium quod ad religiosum propositum et sanctorum locorum stabilitatem pertinere monstratur, sine aliqua est Deo auctore dilatione perficiendum, et quoties in quibusdam sanctæ Ecclesie utilitatibus vel commodis noster assensus, et solitum apostolicæ auctoritatis exposcitur præsidium, ultrò benignitatis intuitu nos convenit subvenire, et ratum propositum pro integra securitate ex ratione solidare, ut ex hoc sanctorum veneratio locorum, salus et indemnitas profligetur, et nobis quoque lucri potissimum præmium a Conditore omnium præscribatur. Volente igitur atque rogante tertio Ottone imperatore Augusto et Lamperto sanctæ Constantiensis Ecclesie episcopo, quoddam monasterium in ripa Rheni, juxta Constantiam in villa quæ vocatur Petrishusa, de Gebehardo beatæ memoriæ episcopo, in honorem S. Gregorii constructum, apostolica defensione munimus, et præceptis Romanæ Ecclesie eo tenore decoramus, quatenus ad ipsum monasterium, cui nunc abbas Pericherus præest, cum omnibus ad se pertinentibus, diversis prædiis, cultis et incultis, colonis et familiis, vel quæcunque idem Gebehardus episcopus hæreditario jure vel aliqua acquisitione ad idem monasterium contradidit, aut quæcunque de episcopo commutavit, aut sine commutatione permisit, necnon quidquid prædictus Lampertus episcopus ad ipsum monasterium in quocunque negotio concessit, cum Siggeri prædiis, Tuscanach et Wengiu vocatis, in pago Turgeu, sub comitatu Peretholdi comitis sitis, quorum unum de rebus episcopii per episcopum Gebehardum, aliud de ejusdem monasterii rebus per prædictum abbatem Pericheram acquisitum est, vel quodcunque per aliquem Dominum timentium ad eundem pium locum concedendum est, aut concessum jam venit, apostolica beati Petri defensione ac tuitione stabilitum et inconcussum sub Christi testimonio permaneat et persistat. Hoc etiam jam apostolica jussione, cum consensu tertii Ottonis imperatoris Augusti et Lamperti supradicti episcopi, qui hæc fieri rogaverunt, omnino interdiciamus, ne forte aliquis eidem monasterio præfigatur, nisi quem communis fratrum ibidem Deo servientium concordia eligat; ad episcopum vero eum qui ita electus est, stabilire tantum pertineat. Id ipsum etiam de advocati electione decernimus. Electo autem abbati vel monasterio advocato curæ sit res monasterii curare, easque dissipantibus resistere. Si quis interea, quod non credimus, temerario ausu contra ea quæ ab hac nostra auctoritate pie ac firmiter per hoc nostrum privilegium disposita sunt, contraire, vel his quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dicti monasterii statuta sunt, refragari aut in quoquam transgredire tentaverit, sciat se ex auctoritate B. Petri principis apostolorum, cujus vel immeriti vicem agimus, anathematis vinculo innodatum, et cum diabolo atque Juda traditore Christi æternis incendiis concreman-

dum. At vero qui pio intuitu observator nostræ salutiferæ præceptionis exstiterit, benedictionis gratiam a justo retributore Domino multipliciter consequatur, et vitæ æternæ particeps effici mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

XXII.

[GREGORII PAPÆ V EPISTOLA AD MARTINUM ABBATEM.
(Anno 999.)

[*Histoire du Languedoc*, tom. I, *preuves*, pag. 155.]

GREGORIUS episcopus servus servorum Dei, charissimo filio MARTINO reverentissimo abbati venerabilis monasterii sancti Andreae apostoli, et sancti Michaelis archangeli, et beati Martini confessoris, quod est fundatum in cacumine montis qui nuncupatur Andæoni, super fluvium Rhodani, ejusque successoribus abbatibus in perpetuum.

Cum summus apostolicæ dignitatis apex in hoc divini certaminis nitore dignoscitur præfulgere, ut in exercendis Dei laudibus sibi impensius studeat laboris exhibere certamen; ob hoc debita nos ejusdem apostolicæ pastoralis compulsi sollicitudinis cura, quæquæ ad stabilitatem piorum pertinere dignoscuntur locorum ubertim promulgare et apostolicæ institutionis censura confirmare. Igitur quia petistis a nobis, quatenus concederemus sive confirmaremur tuæ religiositati prædictum monasterium sancti Andreae apostoli, sancti Michaelis, et sancti Martini, ut his tribus ecclesiis unum semper persistat monasterium. Cum ipso monte in integro in quo adsunt ipsæ ecclesiæ cum omnibus infra se et circa se habentibus cum domibus, villis ibi et ubique cum omnibus rebus et substantiis mobilibus et immobilibus ac seseque moventia, quantumcunque a die foundationis usque nunc ibi concessa vel largita sunt. Verum et jam et usque in futurum per quemvis modum ibi advenerit, nos apostolica auctoritate firmiter et stabiliter hoc monasterium sub protectione abbatis perpetuis temporibus præcipimus permanere absque cujuslibet contestatione vel impedimento. Denique etiam confirmamus ut undecunque mortuorum corpora masculini sexus vel feminini ibi se sepeliri devotaverit, nullus episcopus, aut canonicus aut canonicorum, clericus, vel vice.... dominio nulla contrarietate malitiæ contra vobis vel contra servos monasterii exercent. Loca enim quæ de aliorum locorum piorum numero non sunt con-

stituta, annuatim pensionem solvendo liceat vos possidere, et ea omnia sub juris et ditione sanctissimæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, cui Deo auctore deservimus, vobis ad tenendum concedimus. Scitote, fratres dilectissimi, ante oculos mentis et corporis traditiones regularum paternarum, ut unusquisque prælatus noverit, qualiter debeat imperasse subjectis, nedum aspera et non unicuique fratri aptissima videamur imponi, ne usque ad contemptum prorumpat de imperantis indiscretionem subjecti. Sit namque moderata vivacitas in sollicitudinibus, supereminens in fratribus strenuitas, ut dum regulariter omnis quietudo integerrime confertur, per obedientiæ lineam bene servientes exhibent temporalia, ad gaudia cœlestis patriæ perveniant sempiterna. A præsentis duodecima indictione, et usque in perpetuum concedimus et confirmamus vobis supradictum monasterium et montem, sicuti per commutationis chartam vobis evenit de Aldeberto et ejus fratre Adalmo, simul cum conjugibus suis scilicet Leucinde nomine et Belilde, seu Poncione, et fratre ejus Comberto, simul cum conjugibus. Adalinde scilicet et Unia, nec non Berengario presbytero simul cum fratribus duobus Perone videlicet et Nectale, Dabato etiam cum tribus filiis suis his nominibus. Gariberto, Silvestro, et Poncione, ita præsentis confirmationis privilegio cuncta quæ...., inconcussa valeat possidere. Idcirco constituimus nos auctoritate Dei et sancti Petri apostoli et nostræ, ut dum abbas inde obierit, nullus ibi liceat ingredi abbas, nisi talis qui Deo et cunctis fratribus placeat, et cum quem congregationi placuerit absque peccato consecrari liceat. Si quis autem, quod non credimus, qualiscunque episcopus, marchio, comes, aut vicecomes, vel austaldus, vel quilibet magnæ personæ hæc quæ pro Dei omnipotentis amore constituimus refragari aut in quoquo transgredi.... sciat se sub divini judicii obstestatione et anathematis vinculo innodatum, et a regno Dei alienandum, et cum diabolo sine fine cruciandum. Qui vero pius adjutor et observator hujus nostræ præceptionis exstiterit, benedictionis gratiam a Christo Domino consequatur et vitæ æternæ particeps effici mereatur.

Scriptum per manum Benedicti scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Januarii et indictione præfata duodecima